МЕДВІДЯТА НА ПРОГУЛЬЦІ

Миколай Ксеняк

Выдало ОЗ КОЛЫСОЧКА – KOLÍSKA

Vydalo OZ KOLYSOČKA – KOLÍSKA

Občianske združenie KOLÍSKA

КОЛЫСОЧКА

Пряшів 2016

Prešov 2016

© Автор: Миколай Ксеняк

МЕДВІДЯТА НА ПРОГУЛЬЦІ

© Ілустрації: Ева Ілковічова

© Ґрафічна управа: БЕРЕН АТЕЛЬЕР

Выдало ОЗ КОЛЫСОЧКА – KOLÍSKA

Выданя перше

Пряшів 2016

© Autor: Mikuláš Kseňák

MEDVIEĎATÁ NA PRECHÁDZKE

© Ilustrácie: Eva Ilkovičová

© Grafická úprava: BEREN ATELIÉR

Vydalo OZ KOLYSOČKA – KOLÍSKA

Vydanie prvé

Prešov 2016

ISBN 978-80-972115-3-0

МЕДВІДЯТА НА ПРОГУЛЬЦІ

Ани не за семыма горами, ани не семыма ріками, ани не за семыма долинами, але ту близко, в нашых карпатьскых горах, в їх густых дебрях і глубокых долинах жыє в шлёґу медвідяча родина. Єй барліг - яскыня є добрї скрытый. Ани око скушеного полёвника не докаже тоту велику діру обявити: закрывають єй вітрами вывалены дубы, дражкы ку нїй поперетинаны єдлями, котры вывалила буря. Цїла убоч є посыпана пняками, около котрых малинякы ся сердечно обнимають, а кідь вітор ся погне, та ся розгойдають і шепчуть собі стары забыты леґенды.

Ту, в тім бескідьскім царстві, в лонї недоткнутой природы, жыє медвідь Шырокоплечій зо своёв женов Незабудков. Жыють в ласцї і порозуміню. Обидвоє ся тїшать з каждого дня, бо їх сынове, Юрко і Мішко, ростуть як з воды, і так міцнїють, аж букы тому увірити не хотять. Хлопцї і теперь ся безстаростно грають на зеленій луцї, перескакують з пняку на пняк, на єдній нозї ся одражають, перебігають ся, з бережка ся катуляють - боком, і через голову, на дручках ся колышуть, а Юрко собі поспівує:

Колышу ся, колышу,
Іщі силу звышу,
Жебы ня вынесло
Аж де є імело.

Брат ся не хоче дати заганьбити. Хто бы в їх роках хотїв быти гіршым? І такой му контрує:

Я на дручок скочу,
Він мене вышмарить
Так прудко, высоко,
Аж над чорны хмары.

Нараз гойды обидвоми зохабили, до рук взяли скалу або галузку, мечуть їх і позорують, чія далше долетить. Хто выграв, є міцнїшый, хто програв, є смутнїшый. Но уж змінили забаву - з розбігу млаку перескакують, но ани то уж не платить - уж лїзуть по вываленій березї і заставили ся при густых малиняках. Червены бобулькы сполягливо познають, пустили ся до них, шыковно їх оберають. Солодкы малины додавають хлопцям силу і освітлюють мозґы.

- Братку, мы сьме уж дость силны і скушены, - пришло Мішкови до головы.

-Не мали бы сьме ся выбрати до світа?

- Самы? Без родічів? - завагав Юрко і перестав доброткы глядати.

- Тобі то іщі не пришло на розум? - чудує ся брат.

- Не обрыдло ті, Юрку, на тоты самы стромы ся шкрябати, тоты самы пнячкы перескаковати, тых самых птахів слухати?

- Суглашу, - повзбудили тоты слова Юрка.

- Подьме родічів попросити, най нас...

- Подьме, бо ту є уж нудо-о-ота!

- Істо, обрыдло мі і їдло. Фурт лем ягоды, грибы, малины... Мы собі в світї найдеме і дашто ліпше під зубкы!

- Подля нашого смаку!

- Так є! Выможме собі холем два-три днї.

- Выбоюйме! - двигнув брат руку.

- Дотеперь сьме ся справовали як нянько і мамка собі желали, але настав час...

- Будеме їднати, як ся нам захоче, - підпорив брат брата.

- Подля нашого розума!

- А маме го уж дость!

- Лем мы розгоднеме, што і як.

- Подьме.

І побрали ся одважны двійнята горі бережочком ку родічам до барлога. З нима крачав і спів:

Уж сьме выроснуты,
Та подьме до світа,
Він є отвореный,
Мило нас привітать.

Там будеме жыти
В щастю і в розкошах,
Як в лїтї мотылї
В райскых загородах.

Родічі, кідь їм сынове побісїдовали о своїх планах, остали заскочены. Матїрь ся на них назлостила, бо іщі таке мале а уж ся торгать десь саме до світа.

- Дость! О тім не хочу чути ани слово! – радікально зареаґовала.

- Мамко, мы уж міцны, - влапив єй за руку Юрко.

- Мы ся ани єленя, ани рылатой свині не боїме! - придав ся Мішко.

- Факт, мамко, не бій ся о нас, - катулять слызу Юрко.

- Мы ся убраниме. Найдеме крякы і ся там сховаме, кідь буде треба. Смоть, якый єм свалнатый!

- Нянько не протестує, та чом нам ты не віриш? - тактізує Юрко.

- Даме ті, мамко, честне медвідяче слово, же о три дні цілы і здравы...

- А мы вам, мамко, на памнятку принесеме дарункы.

- А не хоцьякы! Будуть величезны, - сын розтяг рукы.

- І ку тому світячі. Істо-істотні. Пусть нас... – тулить ся ку мамі Мішко.

- Не на три, сыночкове мої, але лем на єден - єдиный день, - запоїла ся до розгодованя і голова родины.

- Гура-а-а! Няньку наш, мы вірили, же найдеме порозуміня, - выскочів радостно Юрко. Мішко ся од щастя тыж не стримав і припоїв ся ку братови - руку двинув і занотив:

Слава! Мы підеме
До світа-незнама.
Істо там найдеме
Дость меду і ябка.

Нелем мед і ябка,
І красы потока,
Но мы двоми, мамко,
Найдеме і поклад.

- Іщі не выскакуйте, сынове нашы. Вы нам мусите свято-свято обіцяти, же дотримлете...

- Дотримлеме, - выкрикнув Юрко, - мы вшытко...

- Не тїш ся, бо іщі не знаш, што, - прісно продовжує нянько.

- Мы з мамов вас пустиме на прогульку до світа на єден день, але мусите дотримати мій заказ: не смієте ся ани приближыти ку Бурливій ріці!

- Хлопці мої, - знепокоює ся мати, - тота ріка є барз небезпечна: є быстра, сама крутнява, довкола самы глубокы болота-трясовиска. Хто на тото болото вкрочіть, того гнедь втягне до своёй глубины і там загыне!

- Не смієте ся того болота ани дотулити, ани ногов на нёго вкрочіти, - отець варовно двигнув палець.

- Чуєте?

- Перед ним ся заставиме. На нёго ани не вкрочіме.

- Слухнеме вас. Як учуєме єй гучаня, дале не підеме і такой ся зачнеме домів навертати, - обіцать Юрко.

- А вечур перед западом сонця будеме дома, - утїщує родічів Мішко.

По вечери нарадованы братя легли, но од взрушіня не могли уснути. Відїли ся, як біжать шыроков стежков, возять ся в златім кочу, лїтають під звіздами в балонї. Перескакують высокы стромы, звірята ся перед нима під крячкы скрывають... Аж над раном сон їх зміг. Но кідь першы лучі сонця над горами ся усмяли, уж їх штось незнаме збудило, а они такой на ногы скочіли. Мати з вітцём уж давно встали, хлопцям фрыштик зрихтовали. Іщі вєдно ся наїли, а потім хлопцї без вызваня суковиты паліцї до рук взяли і з барлога ся побрали.

- З няньком сьме вам, дїткы, торбічкы на вандровку нарихтовали, - мати подавать хлопцям...

- Нач нам будуть? Мы і без них... - одувать ся Юрко.

- А што будеш, сынку, їсти? Іщі не вшыткы плоды дозрїты. Берь мериндю. Там єм вам ї пририхтовала.

- Дякуєме.

І выкрочіли до світа. На першу прогульку. Самы.

- А памнятайте, - припоминать отець, - як ся мате в природї орьєнтовати: там ідете проти сонцю, а назад - за ним. Інакше поблудите.

- А до Бурливой ся не оповажте..., - з обавами зась наказує мати.

- Памятаме! Мы уж не маленькы! - заникать голос за соснов.

Одходять по стежцї на перше самостатне путованя, одходять радостно підскаківчі... Занедовго їх обяв лїс, скрыла долина і ярок кривулястый. А на полянї ся розбігли - зась сі овірюють, хто з них має ногы быстрїшы, хто кого выпередить.

- Брате Мішку, же не перескочіш тот пняк, што є перед нами?

- Є высокый, - вагать Мішко.

- А я го з розбігу легонько...

- Єсь хвалько. То не докажеш.

- Же нї? Позерай.

Юрко собі дав торбечку долов, паліцю одложыв, розбігнув ся, з цілой силы ся одразив, но і так закопнув о пняк, стратив рівновагу і упав головов на землю так нешыковно, же сі чело розбив і закырвавив цалу тварь.

- Ёй! - вхопив ся болячого місця.

- Укаж, - прибіг брат.

- Тобі нелем кров просякує, але уж і гыря росте.

- Бунджа? Іщі то мі хыбує. Што собі почнеме? - слызить неуспішный скокан.

- Я ті поможу, брате. Найду пляскату скалу, притиснеш єй на рану і гыря дале не поросте.

- Та не мешкай! Шыковно глядай.

- Ту є! Така акурат.

- Гнедь мі ю прилож. І притисний. Фест! Іщі силнїше. Няй не росте, - повзбуджує раненый брата. Пляската скала нелем приємно чело холодила, но і кров під нёв ся спекла і заставила. Тото нечекане стриманя не мерзило братів. Вольным кроком ся побрали своёв драгов. А ту Мішко ся зачудовав і позаставив.

- Брате, ты нападаш на праву ногу.

- Бодай бы нї. Тадь єм з нёв закопнув. Але то ніч. Я єй такой розходжу.

- Признам ся, не чекав єм, же так зачнеме наше путованя: і голова докырвавена, і нога докалїчена...

- І я собі веселїшый зачаток представлёвав. Но таке дашто нас не сміє одрадити, - выголосив Юрко і снажить ся не дати на собі знати, же нога іщі не є в порядку.

- Дежебы! То бы сьме перед собов і перед родічами смішно вызерали. Рана ся ті загоїть, то лем шкрябнутя... уж теперь слабше кулявієш.

- Лем ся не стримуйме, брате, бо Бурлива є далеко а сонце, смоть, є высоко. Ішли братя опроти теплому сонцю через лучкы, лазы.

- І ту лїсы глубокы, студенкы чісты.

- А што, Мішку, кідь при тій студенцї оддыхнеме?

- Гейже тебе закопнута нога трапить і жадать ся ті одпочіти? - усміхнув ся Мішко.

- Што єсь? Не выдумуй.

- Но і так єм - за. Заїме собі, напєме ся.

- Доповниме одчерьпаны силы, - грають собі до ноты.

- Вера, в жалудку мі зачали ковалї усиловно ковати.

І уж сидять на лучцї при студенцї, торбечкы розвязують.

- Інтересує ня, што нам нашы на мериндю набалили, - розмышлять зведавый Юрко.

- О-о-о, я мам сушены сливкы. То є прекваплїня. А як шумнї пахнуть!

То бізовно мама...

- Я мам, братку - камаратку, ябкач, сушены грибы, нашов єм заварены малины і теркы.

Уж мі слинкы течуть, жалудок гурчіть. Братя ся до доброт пустили, зубы успішно шротовали, личка ся їм блажено усмівали...

- Хі-і-і, холем нас нихто не напоминать, же мляскаме, - хіхоче ся Юрко. Смачны їдла чістов водов запили і безстаростно до мягкой травы ся натягли.

- Што нам хыбить? Жалудкы маме повны, на сонечку ся вывалюєме. І пташкы нам співають. Благодать!

- Ани родічі нас не женуть до роботы, ани до учіня.

- Не вытыкають, же тото ся не патрить, а тото не смієш.

- Істо, брате, добрї ся нам теперь жыє.

- Што, кідь собі здримнеме?

- То лем од нас залежить. Мы собі розказуєме.

- Та не вагайме.Тых пару минут нас не забє.

- Я уж приджмурив праве і чую, як солодке спаня ня обнимать, в колысцї гойдать. Мали правду: занедовго ся уж їх хропіня по луцї і поміджі крячкы розлїгало. Но Мішкове солодке спаня ся розторгло: то єдна мурянка му попід ніс лїзла, друга до уха ся одважила, далша під пазухов го кыцкала. А він сам собі ся чудовав, же почіняня мурянок го не злостило. Наспак, усмяв ся, бо они му помогли ся зорьєнтовати і усвідомити сі, чом ту лежыть. Нараз штось увідїв на своїй торбічцї. Штось незнаме. Зато легко штовхнув до брата.

- Чом ня будиш? - зафучав Юрко.

- Будь тихо і гев посмоть.

- Не торгай мі спаня, - загугняв назлощено.

- Попозерай. На моїй торбочцї якесь...

- Обїв єсь ся і маш галуцінації.

- Чудне, довге звірятко ся натягло... На штирёх ногах. А тот хвостик! Очком на ня кліпкать.

- Тобі перескакує.

- Так ся уж посмоть, лїнивче! - копнув до брата. Юрко коли-неколи двигнув голову.

- Де є тото чудо?

- Ту. Тото тонке, довге і сиво-зеленкаве.

- Хе-хе-е, то не познаш? - розреготїв ся Юрко.

- Будь тихше. Може є полохливе. І жало уж указує.

- Ты іщі не відїв ящурку? - выпалив Юрко.

- Хе-хе, я не знав, же ты аж такый заосталый.

- Дасть ся то і їсти?

- Спробуй. Но мусиш ю наперед вхопити.

Мішко досправды ся уж помаленькы прикрав ку звірятку, натягнув ногу і... спрудка хвать по ящурці.

- Мам! Є моя! - выскочів од радости Мішко. - Смоть! Видиш? - отворив жменю ловець.

- Маш, брате, але лем хвостик. Хе-хе, єсь незґрабный.

- Чудне, - не розуміє Мішко. Хвостик. А ся мече, трясе. Є то можне?

- Ящурка є хытра. Не як ты, - доберать Юрко брата.

- Як доказала втечі без хвоста?

- Мать ногы. Ці нї?

- Без хвоста загыне, - чути жаль в ловцёвім голосї.

- Хвіст їй доросте. Але твоя лакотинка з тобов выбабрала. Што теперь зробиш з хвостиком? Він ся ті на долони фурт кывать, крутить.

- Уж єм розгоднув, - засміяв ся ловець. - Кідь ся не дасть зъїсти, та го принесу родічам як подарунок з першой прогулянкы.

- То буде досправды цїнна памятка. Добрї ю до дачого запакуй, няй ся ті не пошкодить, - пучіть ся од сміху Юрко.

Хлопцї ся іщі хвільку доберали і такой свої річі до торбічок складовали. І побрали ся дале проти сонцю, котре уж стояло дость высоко на небі. Крачаючі обдивлёвали квіткы, торгали высокы стоколоскы і якось спонтанно Мішко занотив нянькову облюблену.

Мы сьме смілы медвідята,
Никого ся не боїме,
Не заставлять нас прекажкы,
Своє слово обгаїме.

Їх крок з тым співом ся став легшым і певнїшым. Зато двоголосно продовжовали:

О, якы сьме щастны,
Бо на крылах властных
Першыраз в жывотї
Летиме по волї.

Так співавчі глубокый ярок перекрочіли, а гнедь за ним ся озвав оглушуючій густый шум. О пару кроків шум ся змінив на крикляве гучаня. Путователї автоматічно спомалили крок.

- Што то може быти? - заставив ся Юрко.

- І воздух є мокрїшый.

- Не приближыли сьме ся ку Бурливій? - таємно ся звідує Юрко.

-Тото гучаня мі наганять страх. Не обернеме ся назад?

- Я ся не бою, брате.

- То буде наіснї она.

- Жебы?

- Дале не сміеме ани крок. Родічі нам приказали, а мы їм приобіцяли...

- Є то так, но была бы то ганьба, брате, кібы сьме Бурливу ани не відїли. Холем здалека.

- І я так думам. Стачіть, як повідаш, здалека.

- Зато подьме опатерно.

- Іщі сім кроків. Єден, два... Смоть, Мішку, перед нами,... - шепче Юрко.

- Стій! Ту яруга, болото...

- Высокы скалы оброснуты стромами, лїщінов...

- То є, братку , она, Бурлива, - цофать од страху Мішко.

- Є істо шалена.

- Як прудко тече, скаче з порога на поріг і такой розмітує білы капкы і рычіть як лев... Чудо!

- Видиш, Мішку, жбурк горне, зато дико рахоче. Страшне! Подь гет! - тягать Юрко брата.

- Гнедь, лем ся іщі раз добрї попозерайме, як она реве, біснїє, як скачуть водопады... Запамятай собі і высокы скалы, котры ся снажать перекрыти яругу... Што то, брате, трїсло? - скорчів ся Мішко.

- Скрыйме ся! - зблїднув Юрко і тягать брата під крячок.

- Біжме з того пекла!

- Не стрїляли на нас полёвници?

- То буря ся пригнала і вычінять над нами. А ту ся єй голос одражать, дуднить.

- Почекаме під крячком, покы ся выбіснїє. В такій слотї не можеме...

- А вы одкы сьте ся ту взяли, - ословив їх нечекано незнамый голос. - Трясете ся од громів і блесків як осикы? Хе-ее. Братя ся обзерають і гев і там, но никого не відять.

- Сьте сліпы? Ту єм, при вашых ногах, - сміє ся незнама створа.

- Де єсь, колька бы тя копла!

- Не видиш ня, моя фарба сплывать зо сухов травов.

- Ага, ту єсь! Брате, то - їж.

Зась ся блисло над скалами, тонко пукло, затріщало.

- Уж і я тя, колячій, збачів, признавать ся Мішко.

- Вы заблудили, або дашто в нашім реґіонї глядате? - гугнявить з травы звірятко.

- А ці нам заказане? - выпалив Юрко.

- Не злость нас, бо на тя дупну єднов ногов і буде по тобі.

- Спробуй, сміло одповідать їжак, - увидиш як зёйкнеш і высоко выскочіш од болести.

- Не провокуй, - не уступує Юрко, - бо тя...

- Ты провокуєш. Ту єм, та дупний на ня і...

перед очами ся ті такой звізды вкажуть ...

- Перестаньте ся гадати. Брате, він нас не выганять.

- Вера так, - притакнув їж.

- Нихто вам не заказує ку нам зайти. Але про вас не є тіпічне, жебы сьте аж на берегы Бурливой...

- Сьме ту на прогульцї і уж ся зберамe домів.

- О-оо, то є красне од вас, же сьте завітали ку нам. Кідь є то так, та мі дашто на памятку подаруйте.

- На таке дашто не сьме приправены, признавать ся Юрко.

- З тым сьме не раховали,- потвердив то брат.

- В торбічках предці штось мусите... не уступує коляче клубя.

- В них нам зістали лем звышкы їдла, окыршынкы.

- О-оо, я не єм выберавый. А з вашой кухнї дашто смачне не зашкодить. Што в них...?

- Але то не буде задарьмо! - звышыв голос Юрко.

- Єсь нормалный? – зафучав - порскнув їж.

- Одколи звірята купчать? То лем люде ся так здеформовали. Кідь вы мі рачіте дати дарунок, ани я довжным не зістану.

- Гей? - зареаґовав прекваплений Мішко.

- Та мі, їжачку, зістали два-три фалаточкы сушеного ябка, - признавать ся.

- Я бы ті міг понукнути окыршынку гриба, - припоїв ся до вымінного обходу Юрко.

- Грибы уж ростуть, - скочів му до речі їж, - тых мам теперь аж-аж, но ябка...то бы мі посмаковало.

- А што вычеряш за ябко? – выїднує Мішко.

- Мою шпеціаліту, котру я властнов кровлёв выплекав. Зато є унікатна.

- Што то за чудо?

- Оріґіналне, медведику. Вы ніч таке не мате, - убезпечує їж.

- Єм барз зведавый.

- Ани чути єсь о тім не міг, бо вас природа тов рарітов не обдарила.

- Як ся зве тота раріта?

- Блыха.

- То гыдота! - одвернув ся Мішко од їжа і уж завязує торбічку.

- Гыдота, но про вас раріта. А што є рарітне, то має не хоцьяку ціну, - не вздавать ся колячій.

- Я їх прийму од тебе, - нечекано сі роздумав Юрко.

- Добрї, - засміяло ся коляче клубя. - Пляснеме сі на догоду?

- Чом бы ніт?

- Натягний лабу.

- Та-ак! - плясли сі на вымінный обход. - Готово! Спечатене. Гнедь їх пару вхоплю, до оріховой шкарупкы запру і глинов заліплю.То жебы ті не повыскаковали.

- Брате, нач ті будуть блыхы? Тадь то брыдота! - не поздавать ся Мішкови тота выміна товарів.

- Маш дарунок про родічів? Маш. Тоты блышкы, то буде мій дарунок. А буде їх велё. Подарує мі їх холем десять. Покы їж їмав і балив блыхы до оріховой шкарупкы, буря ся выкрічала, небо ся выяснило, зосинїло. То знепокоїло Юрка.

- Брате, сонце уж высоко. Час домів ся поберати.

- Не понагляй ся. Лем теперь сьме ся зознамили. Я іщі ани блыхы порядно не заліпив, - одпорує їж Юркови.

- Не стримуй, колячій, - вызывать Юрко блыхате клубя, - мы дали честне слово, же ся перед вечером вернеме домів.

- Попонаглям ся, не буду вас стримовати, бо порядны хлопи мусять слово дотримовати.

- А мы сьме хлопи! - выпнув ся Мішко.

- Юрку - камаратику, - встав їж на заднї лабкы, - одовздавам ті мою раріту. Убезпечую тя: родічам несеш велике прекваплїня. Дых їм выразиш. А поздрав їх од мене.

- Дякую. Няй ся ті в тім гучаню і дуднїню дарить.

- І я вам, парібци, жычу добре здравя і щастне навернутя! - і потрясли собі лабкы. Розлучіли ся братя з їжаком, може бы го і поцїловали, але мав напнуты колючкы, зато радше выкрочіли за сонцём.

- Здасть ся мі, же тов стежков уж сьме ішли.

- І я мам таке чутя. Забочме дакус долїва. Може там увидиме дашто нове, інтересне.

- Не дбам. Лем меркуй за сонцём, інакше поблудиме.

- Не страш.

- Не посмілиме ся, брате?

- Нач зась думаш? На їдло? Лем бы єсь ся напыхав!

- Не на їдло. Жадать ся мі заспівати.

- Што маш з тым співом?

- Не вырч. Придай ся і гнедь будеш мати крок легшый.

Колысала баба дзяда
На липовій жерди,
Не могла го колысати,
Бо він страшнї пердить.

- Добру єсь, Мішку, выбрав. Істо є мі легше і веселше.

- Познам іщі щіплячішу, но не можу, бо перед нами обяв. Видиш тоту ріку? І яка є чістенька?

- Ого! Буде там і банюр. Освіжиме ся в прозрачній водї?

- Што єсь? Теперь, кідь ся нам так легко крачать?

- Не будь лїнюх. Посмоть, і рыба в нїй...

- Жебы ся нам подарило вхопити?

- То бы была лакотинка! Мы в нашім шлёґу о дачім такім можеме лем снити.

Братя вера не роздумовали, тлумачкы і кыякы одложыли і шлюп - до воды. І уж ся брызкають, з пасіёв єден другого нурять, пробують, хто під водов довше вытримле...

- Зачнеме рыбы їмати?

І такой ся ку дну спустили і під скалами пожывень глядають. Юрко першый ся вынорив з прекрасным цяткошом. Ани на брата не чекав, пустив ся до жывой лакотинкы. А она ся му в пазурах мече, пляскать го по носї, но він спокійно мляскать, джвакать...

-Божска благодать. Смачне-е-е!

І Мішко під гладёв ся приближыв ку брылї, обняв ю і під нёв рыбу глядать, мацать і на штось натрафив. Ту настало прекваплїня: штось зостра му втяло до палця. Од острой болести наш ловець собов торгнув, од дна міцно ся одразив і при братови з воды выскочів.

- Ёй! Затяв ся мі до палця...- мече Мішко ногов горї-долов.

- Не ґрявч, - розосміяв ся Юрко, - то лем баюсатый рачок тя маленько щіпнув.

- Болить! Палець мі одгрызе-е-е, - дале трепле ногов одважный паробок.

- Же ті не ганьба так вычіняти, - доїдать Юрко свою жертву.

- Ани ня не гне ті рачка одторгнути. Мішко ёйчачі фурт торгать лабков вправо-влїво. Ту ся рак одорвав, пляснув до воды, хвостиком махнув і... го не было.

- Хтоже ся то выпинав своёв одвагов? - облизує собі порожнї палцї Юрко.

- Кібы ты мав таку кроваву рану, та бы єсь ся... - утерать слызы пораненый.

- Рану? - вынурив ся спід воды брат.

- То было лем щіпнутя. А ты ячіш, як маленьке дївчатко. Кібы я так панікарив, та од ганьбы бы єм ся під землю пропав!

- Нїґда веце ся на рыбу не злакомлю! - зарїкать ся Мішко.

- Не звеличуй. Добрї тя познам.

Тота пригода позначіла радостне купаня вычітками і наконець перервала гру - забаву. Медвідята з банюра вышли, з воды ся отрясли, торбічкы на плечі перешмарили, паліцї двигли і мовчкы за западаючім сонцём ся выдали. Пригода з раком нї-і-нї опустити Мішка, хоць брат перестав до нёго зарывати. Без слова перешли лаз, лем ту нараз Мішко чомусь крок спомалив і штось очами остро слїдовав.

- Што таке єсь збачів? - зведавость принутила Юрка ся озвати.

- Десь близко дикы пчолы мають уль. Може ся нам подарить го найти і солодкого меду ся наїсти.

- Мед ня ани не гне! Кідь тя притягує, глядай го сам.

Мішко не завагав, побрав ся тым смером, одкы было чути бзучаня. Позорно слухав, смотрив до корун стромів, ці коло дакотрого пчолы не кружать, ці даґде уль не вісить.

-Брате, - озвало ся по пару минутах, - подьже гев. Дашто ті укажу.

Брат колись-неколись встав, легковажно ся доволїк ку Мішкови і монотонно ся звідав.

- Што таке єсь обявив?

- Посмоть до коруны того строму. Што там видиш?

- Голузкы, листя, шішкы...

- А што ся на тім конарю гомбать?

- Тото, што ся подобать на коровяче вымня?

- Гей, є то оно. Як коровяче вымня або як повне цїдило. А є то, братку, мед.

- Маш, Мішку, острый слух. І очі.

- Уж мі слинкы течуть. О хвільку мі мед потече нелем долов гортанков, але і по бороді.

-Ты ся збераш їм мед вкрасти?

- Лем взяти.

- Варую тя! Пчолы ся выроять, назлостять і так тя жалами зачнуть тяти, же ся з того не спамняташ!

- Єсь бойко – боязливый. А я ся вышкрябам і тото цїдило...

- Не оповаж ся, Мішку! Спомнянь собі на мамины слова, - не фіґлює Юрко.

- Докажу ті, же єм одважный, - і такой ся зачав шкрябати, з єдной галузы на высшу ся двигати.

- Не лїзь! Пчолы уж около нас густїше лїтають.

- Ты ся їх боїш? Хе-хее.

- Подь назад! Зачінають ся злостити.

З коруны строму ся озвало:

Страхопудку - Юрку,
Сховай ся під грудку,
А я собі сміло
Полїзу за цїлём.
Потім буде медик
Помаленькы течі...

Меджітым ку Мішкови прилетїли дві пчолы і ся му приговорили.

- Медведику, ты задумав наш мед собі привластнити?

- Нелем задумав. Я так і зроблю!

- Варуєме тя. Не оповаж ся, бо тя пободаєме.

- Парібче, - придала ся далша пчола, - дай нам покій і не дотыкай ся выслїдків нашой роботы.

- Вашых выгражок ся не бою. Я не з полохливых, - радікально одповідать Мішко. - Возьму го! І баста.

- Брате, не будь завзятый. Уж єсь цїлый обколешеный, - вызывать Юрко Мішка.

- Дарьмо кружать і ся злостять, - не уступує злодїй.

- Медведику, послїднїй раз тя вызываме: не сунь носа до чуджого проса, - сїла пчолка Мішкови на ніс.

- Смоть, пчолко, теперь ся натягну і цїдило буде моє! - тїшить ся лахватый.

Ту нашого іґноранта втяла до носа єдна пчолка, за нёв друга, третя...і десята. Кусають го до ока, до уха, меджі ногами, попід пазухы...

- Мы тя однаучіме красти, - гучіть рой.

А Мішко ногами махать, оганять ся, снажить ся бранити, пчолы одогнати. Но вшытко марне: они го не переставають бодати, щіпати до жывого.

Заслїпили ся Мішкови очі, затягли уста, пчолы ся му втяли до уха, в голові му гучіть... Наш нещастник з тым не раховав, і рад-не-рад ся послїпячкы спущать долов...

- Збіснили сьте ся? - дыхчіть нервозно і якнайскорше ся спущать на землю. Но пчолы го не опущають, фурт го бодають, колють, жала пхають, очі затыкають...

- Як ті, злодїю, медик смакує? - вывідують ся крылаты.

- Ґаваліре, іщі ті слинкы течуть на наш солодкый медик?

- Мы тя, невыхованый, однаучіме красти!

Наш нещастник з неконечного уточіня є нелем сполошаный і дезорьєнтованый, но зачав і голосно ёйкати, квічати і од болести ся звивати.

- Пом-о-о-жте-е-е! - і такой рачкує долов. - Мамко-оо! Братку-уу! - озывать ся лїсом.

- Брате, - зареаґовав Юрко спід смеречка, - скоч до крячків. Там ся їм стратиш. Мішко ся зо строму одразив і до густой тернины скочів. Остры колячкы го дошкрябали, но ани тернина го пчол не позбавила. Они ся за ним перестяговали поміджі листя і зеленкавы бобулькы і ся на нёго лїпили, немилосердно бодали.

- Загыну-уу! Уста мі пухнуть. Очі горять. Помож мі, брате!

- Мішку, біж рівно. Перед тобов болото. Скоч! - снажить ся скорченый помочі братови радов, навіґовати го до безпечного укрытя.

Мішко вера мав лем тоту єдну шанцу, як ся пчол позбыти. І зато без роздумованя з прудкого розбігу - хлюп! До болота. Болото ся під ним розбрызґло на вшыткы бокы і такой ся отворило. Рої пчол згыкли. Мішко нараз щез. Лем голова над гладёв болота стырчала. Но рої і ю обсїли, на уста і очі розъярено уточіли.

-І голову втягний! - учув Мішко раду брата.

В моментї ся і голова понорила. Тота зміна бізовно пчолы вывела з міры, бо злостно забзучали, прудко закружыли і горі вылетїли. Но про істоту ся іщі раз над болото спустили а кідь ся пересвідчіли, же злодїй ся стратив, до єдной гучавой кулї ся споїли і одлетїли в тот бік, де їх пахнячій мед на конарю вісїв. А Юрка під недалекым крячком появ страх, ці ся дашто плане братови не стало, кідь так довго ся з болота не вказує. І выдыхнув злегка лем тогды, як ся штось округле вынорило і голосно ся надыхло. Вынорене было про очі одпорне, бізарне: штось згнитов травов облїплене, чорно-сиве і коломазлясте.

- То ты, Мішку? - похыбовачно ся звідує брат.

А заболочена фігура ся звекшовала, вынурёвала. Текло з нёй густе, тягаве. І капкало помалы.

- Уж ся не бій. Одлетїли. - Вышов Юрко спід крячка. Але вынорене чудо мовчало.

- Подь! Не бій ся. Подай мі лабку.

- Не годен єм, - захарчало заколомажене.

- Подь!

- Істо одлетїли? - недовірливо ся опросив розтрїснутый голос.

- Вірь мі. Ани єдна не зістала.

Чудо вылїзло з багна і беззвучно ся звалило на землю.

- Што буде з нами? Як тоту клопоту переконаме? - бідакать Юрко і такой братови помагать встати. - Як ся той нечістоты збавиш?

- Травов ся поутерам, - загугняв облїпленый.

- То так легко не зыйде, - опонує брат.

- Очухам ся о стромы і даяк...

- Кідь сьте ня зо спаня збудили і кідьже сьте в такій бідї, та вам пораджу, - учули братя незнамый голос.

Юрко ся обзерать, но - никого ниґде.

- Ты - хто? - опросив ся.

- І де єсь?

- Ту, - озвало ся.

- Де? Не віджу тя.

- Я - сова, і позорую вас з дупла.

- А-аа, там єсь! Уж єм тя збачів. Помож нам, будеме ті повдячны.

- Патрить ся мі, бо такой видно, же сьте зачаточници.

- Істо, добра сово, таке дашто сьме іщі не зажыли.

- А як нам поможеш з неприємной каламіты? - придав ся Мішко і чекать на обіцяну раду.

- Парібци, поберьте ся тов стежков. О коротку хвільку ся перед вами обявить велика оплочена загорода а в нїй высокый будинок. Задуркайте на ворота. Там найдете поміч.

- Хто там жыє?

- Хто є барз зведавый, є часто скламаный.

- Але і так...

Одповіді ся не дочекали, бо сова у дуплї зась подримковала. Братя выкрочіли на пораджену стежку. Ідуть помалы, з ногы на ногу, бо любитель меду ледва ногы тягать.

- Помалше, брате. Єм высиленый і очі мам сухнуты, - признавать Мішко.

- Я тя підопру, лем подьме, бо сонце...

- Будь добрый, бо іщі до дачого закопну і ся звалю.

- Вытрим, Мішку, плїт той загороды є уж близко.

- Одпочіньме. Потребую силы позберати.

- Перемож ся, уж лем пару кроків. Сьме коло браны.

- Ой-ёй, рот палить!

- Так, сьме на місцю. Сядь собі на пнячок, пару минут оддыхуй.

- Тьфу, а болото з мене не падать. Цїлы пласты мам туго приліплены на ногах, на шыї...

- Я задуркам на ворота.

- Дуркай, бо болото ня задусить. Дуркай міцнїше!

- Гей! Є ту дахто? - бухать і крічіть Юрко.

Занедовго ся вказало слоня, но як збачіло заболочену поставу, заверещало, оточіло ся і закрічало.

- О-ёй! Няньку-у-у, мамк-о-о-о!

Отець не міг быти далеко, бо выстрашеный голос іщі не заникнув, а слон із здвигнутым хоботом ся уж наглив ку воротам. Кідь збачів дві высилены і заболочены поставы, здасть ся, же ся такой упокоїв і змірнив крок.

- Та одкыже, ґаваліры, сьте ся ту взяли? - дакус зачудовано ся опросив.

- Мы на першій прогульці, пане слоне, - одповідать Юрко.

- А што вас ку нам привело? - лагодный бас братям розогнав обавы.

- Тетка сова нам порадила.

- Медведику, ты од чого такый спухнутый і „выпарадженый“?

- То ня розъярены пчолы, пане слоне так докусали...

- О-о-о, уж є мі вшытко ясне, - засміяв ся господарь.

- Од їх помсты глядав єсь захрану і скочів єсь до ямы.

- Потвердило ся, же лакомый мать всяды клопоты, - сміло ся придало слоня.

- Мій брат не мав інакше рішіня а мусив ся їх збыти, - додав Юрко на братову обгаёбу.

- В своїм омылї не єсь першый, - джмурькнув слон на Мишка і отворив гостям ворота, - - ани не послїднїй. Подь, бетярю, гев, ку студни, няй з тебе змыю тоту пахнячу параду. Мішко ся заставив коло студнї з деревянов стріхов.

- А ся роскроч, парібче, жебы тя вода не звалила, - хіхоче ся слоня. Ёго отець до студнї спустив хобот, натягав до нёго воду, вытяг го і намірив на нашого ґаваліра, а пак спрудка шуснув.

- Бр-р-р, - трясе ся глядач меду, - студена! Як лед. Але і добрї ся чую - тяжоба і смрід з мене тече. Ох, поліпшало ся мі, - похвалює сі Мішко.

- З єдного боку єм тя сполокав, - конштатує газда. - А теперь ся, шугаїчку, оберний, - запоїло ся до гіґієнічной операції і слоня.

- Іщі веце. Дость! Няньку, доповний воду і замірь на нёго...

Зась сила чістой воды прудом летить на Мишка, на голову, плечі, хырбет... Мішко ся спинать, утримує рівновагу. Кідь слон умыв і другый бік і повторив іщі раз цїлу процедуру, умытый паробок збыхнув.

- Уж є мі гей! О, як добрї, - отрясать ся.

- А далшый купель, хлопцї, буде про вас обох. Сполокам вас на розлучку. Но придай ся, дївко моя, і ты, - выголосив слон добросердечно.

Слоня не завагало, такой ся припоїло. Братя не протестовали. Ту нараз при студни ся обявила слоніця з фотоапаратом.

- Почекайте! Стійте! Зроблю два-три образикы, кідь маме таку вызнамну навщіву. Апарат пару раз блиснув. Потім скушеный фахман-поливач доповнив воду і покропив-пополивав три усміваючі поставы зо вшыткых боків. Освіжены братове ся стрясли, двигли свої торбічкы і зберають ся на путь.

- Но чім вам, пане слоне, за велику службу заплатиме? - застарав ся Мішко.

- Істо, чім? - опамятав ся і Юрко.

- Як ся з вами вырівнаме? Тадь мы ніч не маме.

- О, юнаци красны, вы - нашы гостї. А гостям патрить ся послужыти. Ці нї? - Махнув ухом слон.

- Ваша навщіва была про нас приємне спестріня дня. А кідь підете коло нас, заставте ся, - махнуло хоботом сімпатічне слоня хлопцям од ворот.

- Уж і фотографії будуть про вас порихтованы.

- Істо-істотнї вас не обыйдеме. Принесеме вам повный кошик малин, бо сьте нам помогли, - убезпечує на розлучку Юрко.

- І червеных яблок, - придавать Мішко.

- Іщі раз красно дякуєме! - крічіть од лїса.

Юрко ся посмотрив на небо і собі усвідомив, же сонце ся рапідно спущать і день ся хылить ку вечеру. То го дакус знепокоїло.

- Придайме, брате, до кроку. Ніч нас передчасно застигне далеко од...

- Можеме.

- Кебы не твої вымыслы около меду, могли сьме уж быти...

- Маш курту память!

- Я?

- Хто уж забыв, же море часу сьме стратили, кедь єсь до пнячка закопнув і потім єсь ледва ногы волочів?

- Звеличуєш! Я лем куртый час храмав.

- Же і тебе слон освіжыв, о то ся мої пчолы не заслужыли?

- Доповідж, же їх заслугов маш голову спухнуту, ніс таксамо. Єм зведавый, як то родічам высвітлиш.

- О мене ся не бій. Признам ся ку вшыткому. І готово. Будеш спокійный?

- То ся іщі укаже. А понагляйме ся. Сонце, смоть, уж сїдать.

- Я ся тмы не бою.

- Думаш, же я боязливый? Але што родічі? Мы їм обіцяли, же ся домів до вечера навернеме.

- Не панікарь, сьме близко. Посмоть, з того берега їм загукаме і буде вшытко в порядку. Сонце їх нутило збыстрити крок. Хлопцї ся снажили, докы ся сонце скрыє за горы, озвати ся своїм родічам. Коли задыхчаны вышли на берег, на другім боцї ся выпинав добрї знамый шлёґ а в нїм під пняком їх очі ясно розлишовали вход до родного барлога.

- Юрку, нашы сидять перед входом.

- Чекають.

- Та їм загукай, бо я мам захрипнутый голос.

- Спробуєме нараз обидвоме. Буде то і міцнїше і двоголосне.

- Чекай. Што їм закрічіме?

- Мамо, уж ся навертаме.

- Добрї. Рахуй до три.

І несло ся братьске двойголосне: „Мамко-о-о! Ве-е-рта-а-а-ме ся!“

Понад ярок легко перелетїло, од скал ся одразило, по стромах поскакало і в шлёґу пристало.

- Видиш, брате, нашы встали, - радує ся Мішко.

- Учули нас! Гура! - тїшить ся Юрко.

- Уж нас збачіли. Кывають нам.

За минутку хлопцям до ух долетїло: „Дїткы-ы! Вечеря вас че-е-ка-а-ть!“

З братів такой упала унава. Обняли ся і найкоротшым пішником побрали ся ку родічам.

- Брате, на закінчіня нашого путованя не занотиме собі?

- Патрить ся. Няй ся дізнають пташкы, стромы, сернята і потокы, же потомкы Шырокоплечіх ся вертають з першой великой прогулькы.

- І выконали першый самостатный почін в своїм жывотї.

- Так є.

- А не поблудили!

- Та зачінай. Ты - запивало.

І закружыла над стромами, мотылями і орлами співанка.

Сонце ся катулять
За горы і лїсы
А наша прогулька
Ку кінцю ся ближить.

Были сьме панами
Над своїм дїянём,
Але ці успішны,
То вкаже аж рано.

Путователї ся щастно стрїтили з родічами перед барлогом-яскынёв. То было обниманя, цїлованя! А дома - там їх чекала богата вечеря, довге розповіданя о щастных зажытках і о скламанях. І усмівы родічів над ящурчиным хвостиком, над маленькыма потворками в оріховій шкатулцї. А кідь ся умыли, наїли, до теплых постілёк лягли, Юрко - ани сам сі не усвідомів, чом му на язык пришло - прогульку згоднотив.

- Мішку, красна была наша прогулька!

- Барз красна.

- Но зіщую, брате, же всяды нам было добрї, але ту, дома, є найлїпше.

- То - свята правда! Ту є найтеплїша перинка.

Обяли ся успішны путователї і з усмівом твердо заспали. І - вірьте, дїткы, - приснили ся їм рыбы, мериндя, пчолы, їж і слон добротивый. І хоць в глубокім спаню дванадцята година іщі не одбила, приповідка ся нам, дїточкы, скінчіла!

ВІТАНЯ ЯРИ

Зослабнута Зима Маря ледва за собов ногы волочіть і як мала дітина на цукричок, тішить ся на свою хыжу. Вздыхла і усміхла ся, кедь конечні по цілоденній роботі перекрочіла поріг своёй хыжкы. Сіла до ледового кресла, зглубока ся надыхла і перемітаючі сі в голові тяжкый день, тихо заспала. Каждым днём быв приход до єй хыжкы, збудованой на ледовій горі тяжшый і тяжшый, бо сонце зачінало пригрівати, сніг ся топив все веце, а Зима Маря мусила все веце сил выналожыти, жебы утримати на Земли мороз і холод. Барз єй то оберало о силы, зато спала все довше і довше і лем барз тяжко ся пробуджала до нового дня. А чім довше Зима спала, тым веце зачінала ожывати природа навколо єй хыжкы.

Ціла природа уже жыла очекованём приходу яри. Ярь Весна, што мала хыжку на краю ліса ся помалы збуджала, бо чула, же приходить єй час. Встала, пообзерала ся, умыла сі личка.

- Мій час настав. Мушу повнити своє посланя, - признавать ся сама собі перед глядилом.

І жебы ся знала справно орьєнтовати і розгодовати, выслала своїх посланців до родного краю, абы на місці овірили, якы ся там можности про єй місію вытворили. Не тырвало довго а посланці – потятка, мушкы, хробачікы і звірятка Весні голосять:

- Пані наша, мам честь вам новинкы оголосити: сонце по небі прудко крачать, сніг ся рапідно страчать, - рапоче герлічка.

- Ваша ясність, - пискать синічка, - при потоках фіалкы головкы двигають, на луках новы пупавы кажду минуту ся обявують.

- Пані наша, з радостёв вам ознамую, - підскакує вороблик, - же стяговавы пташкы ся навертають.

І до ушка красавіці таёмно пошептав:

- Пташкы, квіткы і стромы красне привітаня вам рихтують.

Такы вісті Весну повзбудили. Не доказала скрыти свою радость.

- Приправы нашого одходу скоротиме. До штирёх днів будьте приправлены. Потім рано вєдно зо сонцём выкрочіме.

Зима Маря не раховала, як довго єй солодке спаня обнимало і як довго сонічко землю спід білой перины одкрывало. Спала твердым сном. Но мышка-грызка їй нечекано павучіну спаня перегрызла і своїм пухастым хвостиком Зиму попід ніс полоскотила. Стара пані Зима ся од той ніжности усміхла, потім голосно кыхла, і наконець, очі отворила.

- Пані Зимо, переберь ся, - лоскоче єй надале попід ніс мала мышка.

- Хто ся оповажує... - завырчала розоспата.

- То я, мышка. - пищіть сива.

- Не вырушуй, бо на тя коцура пущу! - одрубала назлощена Зима.

- Не гнївай ся на мене, мілована моя, - приближыла ся мышка ку єй уху, - мам про тебе урґентну новину.

- Што, што? - переберать ся зо спаня Зима Маря.

- Мам новину. Звірята ся зберають выгнати тя і передчасно Весну привітати. Уж і дары їй готують.

- Што повідаш? – стара пані нараз на ногы гопла, люто на світ посмотрила і мітлу до рук хватила.

- То так не буде! Не дам ся так потупити. Не дам ся выкопнути. Єсь ся перераховала, смарката. Іщі увидиш, на што я здатна!

І такой скликала своїх одданых боёвників, роздїлила їм збрані, зошоровала штурмовы оддїлы. Сама взяла до рукы патыку, до другой верьхнак з горнця і выдала приказ:

- До утоку-ууу! На Весну-уу!

- На шту-урм! На безочливу! - рычіть вітор.

І започала ся на небі і на земли курнява: міцный вітор хмары мішать, на земли стромы ламле і стріхы з хыж зрывать, Перун блескы мече і із канонів огнёвыма кулями стрілять. Ураґан міцно до кларінета дує, а кларінет як дике паця верещіть, фуявіця з

міха густый снїг сыпле і такой горы снїгу намітать, мороз через рікы мосты ставлять, по полю, поміджі хыжы вітор бігать і завивать...

-Не погнеш ся, Весно надумана, - тїшить ся Зима Маря.

- Я ті іщі вкажу!

Тота природна чудасія многых приятелїв яри заскочіла. Мотыль ся трясе на конарику і терьпне, ці го снїг і мороз на кість не обернуть, ящурка при ярочку ся не знає розгоднути, ці ся назад до дїры під пняк вернути, або дале іти і такой по дразї скрышу глядати, но, наконець, судьба так хотїла, же стрїтила кыртіцю, котра ся тыж выбрала Весну вітати, но непогода ю домів навертала. І ту нараз натрафили на перемерзнутого мотыля, а потім і ящурку, мурянку..

Кыртіця їх гнедь позвала ку собі до підземного безпечного тунела.

-Подьте, дорогы гостї, - отворила дверї остроноса.

- Сядьте собі, зогрїйте ся. Чай і дашто під зуб буде за минутку.

Панї дому одышла до кухнї. Гостї зістали самы. Каждый обзерав фотелкы, діваны, образы на стїнах, пец... Вонка шалїла буря, ту пановав мір.

- То є парада, то готовый каштель, - обдивлює містность ящурка.

- Єм першыраз в підземных просторах ...

- Ани я не мав честь відїти дашто подобне, - трясе ся мотылёви перемерзнутый голос.

- Яке щастя, же сьме ту. Вонка бы єм може вже ногы натяг, - і такой ся мілый мотыль помкнув ближе ку шпаргету.

- Та-ак, уж є то ту, важены мої гостї, - несе ся голос кыртіцї з отвореных дверей:

- Най ся любить, теплый чаїк з лїчівого зїля, посолодженый з файным медом... Пийте, оддыхуйте, бо фуявіця гнедь не утихне.

Ту ся нараз рознесло дурканя на дверї. Вшыткы стихли.

- То хтось поблудив, - усміхла ся газдыня, - потребує поміч. - І рушила ку дверём, отворила їх ... і до містности ся звалило безвладне медвідятко. З ним влетїло завываня бурї, пискот вітра і порядны жменї снїгу.

- Є высилене. Поблудило, - прискочіла на поміч ящурка.

- І выстрашене.

Ящурка поготово дала медвідятку ся напити пахнячого чаю, мотыль му подав лизнути меду. Мурянка медвідятко до носа щіпла і повіла:

- Проберь ся, парібче.

- Уж є добрї, - усміхла ся ґаздыня, - обаторив ся. Я єм уж звыкнута на такы пригоды. Часто так мышку ці вовірку треба ратовати...

- А ся, кыртіцё наша, не боїш, же тя даякы збойници обкрадуть? - попросив ся мотыль.

- Звірї ніч таке не роблять, то лем люде...

- Не страш! І не споминай чорта.

Домашня пані принесла повну наруч дрыв, приложыла до пеца і попросила ся гостїв:

- Потребує дахто з вас іщі дашто заїсти або дачого ся напити?

- Є нам тепло і безпечно, на столї маме лакотинкы, та што нам іщі треба? - за вшыткых одповіла мурянка.

- Буря, думам, до рана ся утишить, довше чей не буде вычіняти, - предповідать пані дому. - Зато ту каждый выберьте собі комфортне містечко, натягнийте ся і одпочіньте. Завтра нас чекать довга і тяжка путь на поляну.

- Уж ся тїшу на стрїчу з Веснов, - признає ся мотыль.

Ніч в підземнім квартелю была тиха. Вонка Зимов змобілізованы оддїлы фурт конарї ламали, авта перевертали, країну пустошыли, снїг сыпали...

Вчасрано кыртіця была перша на ногах. Тихонько поотворяла дверї, овірила собі, ці розбіснены силы ся вышалїли і одпоходовали до своїх земных і небесных просторів. Кідь зістила, же є тихо, перешла до кухнї і зачала приправлёвати фрыштик окреме про каждого гостя. А мусила ся усиловати - гостїв є дость, а кажда порція є інакша, подля натурелу і традіцій. І наша кухарка готує чай зїлёвый і медовый, кашу із сушеныма сливками, на далшім танїрику з яфорами, до горняток налляла щавы із пупавы і ярабины... Не могла ся предці кухаька і маїтелька каштеля в єдній особі дати заганьбити. Кухаька їдла до мисочок, на танїрикы, до фляшочок уж дає і праві тогды ю вырушив кашель ящуркы, а за ним ся донесло млясканя медвідятка... Гостї ся пробаторёвали. Очі од удиву отваряли, кідь в їдални нашли нарихтованы делікатесы.

- То як в приповідцї! - не стримала ся мурянка.

- Не хыровав єм, підземна пані, же єсь така кухаька-майстерка, - слинкы течуть ящурцї. Медвідятко на бонтон не дбало - уж молоко з медом спокійно лыґало.

Ґаздыня на хвалы не одповідала, но притомным порадила:

- Наїджте ся до сытости, бо по вчерашнїй бурї, єй вычіняню, драгы і стежкы суть повны прекажок. А снїгу - горы намело. Зато собі їдло і напої берьте до засобы.

Тоты слова выстрашили мотыля.

- Мам обавы з той драгы. На мороз єм чутливый.

- Не бій ся, мотылю, прекажкы нас зогрїють,- уїщує сусїда джміль.

- Мусиме ся выбрати чім скорїше, - додає слимак. - З выходом сонця наша молода пані Весна вкрочіть на поляну. Мусиме ся на єй приход вчас приправити.

- Ани порожнї рукы не можеме мати,- выкручує собі баюсы заяць.

Звірятка ся побрали з підземного квартеля. Отворили дверї і гнедь ся пересвідчіли, же Маря-Зима не жартовала, вшытко дослїдно выконала, абы Весну заставила: путователї мусили горы снїгу лопатами поодмітовати, вывалены стромы рїзати і з драгы одтяго-

вати. Пот з них од намагы квапкать, силы слабнуть.

- Не оддыхнеме сі? – ледва хваче дых павук.

- Высоке темпо сьме насадили.

- Не маме коли оддыховати, - строго конштатує сойка.

- Сонце є неунавне і з ёго лучами на поляну прийде і наша люба Весна.

Ішли, грубы конарї підлїзали, слизкый лед на ярочках перескаковали і нараз ся нашли на вытуженій полянї. Поляна стояла перед путователями гола - вітрами позамітана, но квіткы ся уж отворяли лучам сонця.

- Принесли сьме зо собов матеріал. Не страчайме час. Пустьте ся до выробы дарунків, - повзбуджує дрозд притомных.

Ани не доповів, дика гуска з герлічков з квітків вінець виють, пінка з качков ся пустили до тканя.

- Што з того буде, кідь то докончіте? - інтересує ся заяць.

- Канафаска, боязливый.

- А стигнете? Помалы уж сонїчко выходить....

- Човнок лїтать, бердо бє, та істотнї стигнеме, - вірить качка.

- Є час! Придайте, - сіґналізує сойка.

- Докінчуйте!

- Уж першы лучі небо розъяснюють, темнота рїдне, - доповнює джміль інформацію.

- Подьме на вершок поляны, - уїмать ся сойка діріґованя.

Побрали ся, вышли ку славобранї, котру волінь з камзиком поставили і пестро галузками вымаїли.

- Весна є ту! - сойка ся од радости схылила ід земли, як кедь бы ся поклонила.

В тім моментї вшыткы квіткы, птахы, стромкы і звірята ся Веснї таксамо поклонили, за рукы ся взяли - хоровод вытворили.

- Вітай в Бескідах-Карпатах, царіцё наша, - олінь і серна несуть хлїб і сіль на обрусї вышыванім.

По приятю сімболів погостинства герлічка Веснї вінком голову очіпила, сойка сведер їй подаровала, пінка з качков канафасков ся гоносили, дика гуска оплїчатко вышыване на ню надїла, заяць кошикы з верьбин наплетены принїс...

Од тількых прекрасных дарів Весна не доказала стримати слызы радости.

- Сердечно вам дякую за щіре привітаня, чудесны дары... Я за проявлену ласку несу вам уроджайны теплы днї і ключ од тринадцятой комнаты - комнаты щастя
і богатства.

По тых словах притомны радостно зааплавдовали, і хоровод ся погнув танечным кроком. І несла ся мелодія понад поля, яркы, горы...

Мы ті, міла пані Весно,
щіро вшыткы дякуєме,
же ту з тобов в кругу вєдно
Співаме і танцюєме.

Же-сь охотна помагати
із Бескідів выганяти,
біду, голод, многы болї
Чтити розум наш, мозолї.

Помож нам нелем тужыти
дожыти ся зрїлых плодів,
но і дашто з них ужыти
в рівноправности народів.

ДРОТАРЁВА ЛЇНИВА ЖЕНА

Жыла раз старенька вдова в румуньскім Скеюшу. Рокы їй взяли силы, затяжыли ногы. В руках уж не годна была мотыку порядно тримати і грядкы окоплёвати. І острота очей зослабла. Тото вшытко трапило ей голову сиву. Но іщі далша трапеза їй не давала спати: што на тім світї буде з єй єдиным сыном Іванком, хтоже му поможе? Тадь я ся можу о рік, може і о місяць, побрати за ёго няньком, моїм мужом, а хтоже ті, сыну мій, їсти наварить, кошулю выпере? Таке трапліня, таке морочіня їй голову тяжыло і ю пронаслїдовало. І настав час, коли внутрїшне трапліня было незнесителе.

- Сынку мій, як же то мы двоє будеме дале жыти?
- Як і дотеперь, мамо, - з усмівом зареаґовав паробок.
- Мав бы єсь ся уж оженити, тадь маш двадцать років.
- Чом ся, мамко, понагляти?
- Єсь, мій сыну, выроснутый, міцный. Легко собі і богатшу жену найдеш.
- О тім єм іщі не думав.
- Робітна молода жена нам поможе хыжу обрядити, зерно з поля принести...
- Мамко моя, мы іщі самы вшыткы роботы легко докажеме поробити.
- Принесла бы і придане.
- Ледва стачіме нашы ролькы і поляну...
- Пришли бы і дїткы... - знать, чом не уступує мати.
- Теперь, мамо, з того ніч не буде. Нияка ся мі не любить, - одповідать сын.
- Наперед піду з крошнёв до світа пінязї заробити. І небіжчік нянё мі розповіли, же кедь мій прадїдо ся в Камюнцї хотїли оженити, та наперед мусили доказати, же суть здатны пінязь заробити і так свою родину ужывити. І вы, мамко, добрї памнятате, же тов істов стежков ішли і мій небогый нянько. І я єм собі задумав, же скорїше ся не оженю, покы себе і вас не пересвідчу, же єм способный пінязї заробити і родинну традіцію не порушыти. Тадь не надарьмо ня нянько ремеслу уж як хлопця приучали, до

дротарьства втяговали.

- Ожень ся, Іванку, бо рокы втїкають.

- Хто знать, може зо світа собі і жену приведу, - фіґлює паробок.

- Ей, сынку, лем давай позір, жебы ся ті з чуджов плано не поводило.

- Не бійте ся, мам свій розум!

Настало тепле лїто, урода на фалатках землї ся налляла і дозрїла. А восени уроду покосили, пограбали, із землї выкопали, до стодолы і пивницї позважали, поукладовали. Настав час з ремеслом ся рихтовати.

- Мамко, поберу ся до світа.

І поскладав Іван серсан дротарьскый до крошнї здїденой по нянёви-небіжчікови, од мамы ся одобрав і выкрочів до світа іщі з двома камаратами леї заробити, жебы себе і господарьство певнїше на ногы поставити. В тот день вчасрано осїнь в селї і на полю іщі твердо спала а троє парібци з крошнями ся зышли ниже села і в тихости выкрочіли ку Луґошу і Темешвару. Там собі бляху, дрот, нїты накупили і в тот істый день ся выдали майстровати до оклитых сел. Щастя пробовали в Будзіяшу, на другый день в Араду, Каран Себешу, Решицї, не обышли Переґу-Маре... Зачали довєдна майстровати, оправляти - дротовати і латати мискы, ведра, горнятка. Обышли села, спознали добрых ґаздів, богаты і худобны хыжы, чули многы хвалы на жывот, але і нарїканя, скаргы. Кус пінязей заробили, но то фурт было мало, не было то подля їх представ і планів. Даколи ся трафила добра робота, но часто были днї, коли напорожнё вышли, ани на хлїб, ани на сіль не заробили а іщі і свої боканчі дерли. Тыжднї ся міняли, мороз притуговав і снїгы драгы замели, присыпали. Івановым камаратам то не было по дяцї.

- Стоїть тото трапліня за такы слабы заробкы? - роздумує Штефан.

- І мене напало, ці ся не побрати домів, - підпорив го Андрій.

- Што ты, Іване, повіш?

- Сьте як маленькы дїти, легко ся вздавате, -высміяв ся їм Іван.

- Не мусиш, твоя воля, пересвідчовати тя не будеме, але мы холем на два-три тыжднї майстрованя перерушиме, - дефінітівно вырїшив Андрій.

- Я остану. План, котрый єм собі поставив, спробую наповнити. Не можу циґанити маму і себе. Ани мій нянё нїгда перед прекажками не капітуловали. Зароблены леї послав мамі по камаратох і выголосив, же спробує ся сам жывотом пробивати, силы свої выпробовати і сам перед собов ся освідчіти. І ходив, нукав свою роботу, свої зручности. Теперь ся зо заробком з никым не дїлив. Раз пришов до великого вароша, іде уліцёв, нихто го не зве, іде крічучі другов - як зачароване, нихто ани голову не указує. Іде третёв а ту, конечно, ґазда на нёго закывав, же дасть дашто поправити. Ванько войде на двір, ґазда приніс мискы, котлик і терлечка. „Холем дашто зароблю. Може і під зуб дашто

дістану“, - тїшить ся майстер. Зачало ся стмивати а мороз притяговав, вітор ся погынав. А робота лем зачата. „Што теперь робити?“, - уважує Іван. „Охабити роботу і понагляти ся до сусїднёго села ку ґаздови, у котрого ночую? Або попросити того дїдка, ці бы ня не переночовав?“

Одважив ся. І не обановав. Ґазда быв добрачиско, а ґаздыня, здало ся, іщі лїпша. І ся поїднали: роботу няй спокійно докончіть, місце про спаня ся найде, бо задня хыжа є вольна, а ку тому вшыткому ґаздыня ся понукла, же му і вечерю приправить. Покы Іван свою роботу докінчовав, спозоровав, же газдовы сынове і дївкы сїно носили, коровы, вівцї і конї кормили, воду їм носили, стайню чістили.

- Пане ґаздо, то вашы дїткы ся так усиловно о худобу старають?

- Кебы мої, дротарю, - чудно збыхнув газда.

- То служкы і слугове. Я мам лем єдну дївку.

Іван роботу докінчів, рукы поумывав, серсан до крошнї повкладовав.

- Майстре, - несподївано зачув голос ґаздынї, - нолем подьте до їдалнї дашто заїсти. А майстер быв голоден, лем што є правда. Ковалї му уж довше клепали в жалудку. Тадь од самого рана зъїв лем фалаток хлїба з лекваром. Зато гнедь выкрочів до їдалнї і - як блеском засягнутый - застыв на порогу. Застыв і стоїть як прибитый. І очі на єдно місце уперать.Чудує ся як мала дїтина, або як преквапленый бортак. Аж дых му выразило. Зрак не може одторгнути од нечеканого чуда: коло облака сидить прекрасна дївка, перед нёв зеркаделка, а она сі в них обзерать своє біле личко, гласкать чорны волосы, загадно ся сама на себе усмівать. Ани дотеперь Іван не знать собі спомянути, коли і як зробив пару кроків ку столу, коли і як сїв на столець, што їв з танїрика і яке то было їдло.

Лем єдно собі ясно усвідомлює: она при столї сидїла, а ю обслуговали, з многых танїриків їй їдло понукали, матїрь і отець ю просили-благали холем дакус зъїсти, холем ложку-дві покоштовати. Дївочов красов засліпленый, рано на твердій лавцї ся наш майстер кус спамнятав, але ёго мыслї такой залетїли ку нїй, ку красній дївцї. А єй краса, усмів, нїжный голос го допроваджав, ці крачав по селї, ці їв, ці дротовав. Всягды она перед ним стояла, а кідь ю одогнав, гнедь ся назад навертала. Вечор - хоць быв далеко од єй обыстя - зась быв на дворї єй родічів, під єй окенком. І вечеряв при столї коло єй боку. Добрый ґазда і ёго жена збачіли, што ся з Іваном робить, порозуміли, як ся трапить, што пережывать і ся го опросили, што думать дале робити.

- Пане ґаздо і міла ґаздынё, я – нещастный, стратив єм спаня, смак, - сыпле із себе Ванько. - На маму єм забыв і на родне село. Робота ся мі не дарить... Залюбив єм ся до вашой дївкы! - Вылляв трапліня із своёго молодого сердця.

- Іванку, мы ті не хочеме плано. Мы збачіли, што тя трапить, но сам себе мусиш выскушати, ці то не є лем хвількове залюбліня, ці є твоя ласка певна. Зато мы ті порадиме.

- Возьмий ты свою крошню і одыйдий од нас холем на два тыжднї на іншы варошы, до іншых містечок.Час дасть одповідь, час тя там выскушать, ці твоя ласка є певна, ці розквітне, або лем на болотї стоїть.

- Збачіш, ці запустила коріня, або ю вітор як сухый листок десь однесе.

- Кедь ся пересвідчіш, же то ласка певна, верний ся, Іване.

Майстер посмотрив на ґазду і на ёго добру жену, встав, двигнув крошню на плечі.

- Дякую барз шувнї, може мате правду. Іду ся сам выскушати, на болесть сердця одповідь глядати. І побрав ся знамов драгов, блудив по незнамых стежках, дротовав, латав, ціфровав, але не дарило ся му выгнати Марьку із головы, вырвати із сердця. Всягды была з ним: і при клепаню, і при лїпіню пуклины на горночку, і при дротованю ушка на горнятку... Умывав ся - стояла перед ним, їв - усмівала ся на нёго, заспав - будила го, встав - уж ся перед зеркалом парадила... І ани собі то ясно не усвідомлёвав - уж минули два тыжднї і ближив ся ку хыжи єй добрых родічів.

- Та єсь ся вернув, Іванку? - привітала го ґаздыня на дворї.

- Мусив єм. Вшытко ня ку вашій красній дївцї тягне. Кады ходжу, там єй віджу.

- То нас тїшить, але дай позір.

- О тім, мужу мій, аж по вечери, - перерушила ґаздыня свого мужа. Кедь наш молодый майстер вошов до хыжы, дївка-парадніця перед зеркалами ся управлёвала, а кедь ся перед нёв поклонив, мило ся усміхла.

- Хыбив єсь мі, Іванку, - признала ся перед вшыткыма. Єй слова майстра міло заскочіли.

- І ты, красна Марько, єсь мі хыбила. Без тебе я не годен ани минуту дале жыти...

- Дїткы любы, - перервав ґазда Іванове вызнаваня, - наперед повечеряме, а потім побісїдуєме.

Іван ся чув барз щастным, бо по многых днях сидїв по єй боку, быв близко той, по котрій тужыв, міг ся на свій збожнёваный образик посмотрити, чув єй дыханя, позоровав, як ложков наберать їдло і то, як раз мати, раз отець приносять стравы і як єй нукають, жебы їла, або ся холем дотулила, покоштовала. По вечери родічі ґраты спрятали, поумывали і присїли собі ку молодым.

- Дарило ся ті, Іванку, в світї? - нечекано ся опросила Марька.

- Дякую ті, же ся о мене інтересуєш. Я щастный, бо єм ся до тебе залюбив. Барз, Марько... - обернув ся ку нїй і здало ся, же уж-уж клякне перед нёв, як перед святынёв.

- Признам ся, Іване, же і твоє сердце є моёму міле, же і ты ся мі полюбив.

Не чекав майстер таке щастя.

- Дїткы нашы, - нараз ся озвав отець, - вашы взаємны вызнаня суть красны. Ты, Іванку, нам ку сердцю приріс, і хоць єсь худобный, але честный, шыковный і робітный. А праві зато мы, Іванку, мусиме ті цїлу правду выявити.

- То прото, мілый Іване, - надпрядать тихо ґаздыня, - жебы сьме мали чісте сумлїня перед собов, перед Господом Богом і перед тобов.

- О што іде? - выстрашив ся майстер.

- Стачіть, кедь є Марька ку мі міла і же єм їй сімпатічный!

- Ласка - то на цїлый жывот, ласка - то велика зодповідность, - несміло припоминать ґазда Іванови.

- Я ся нічого не бою і не буду ся нїґда на ніч жаловати, - одражать Іван незнаму небезпеку. - Лем мі дайте за жену вашу дївку.

- Ласка, Іванку, є спочатку слїпа, не смотрить допереду, - підпорила ґаздыня свого мужа.

- Єм здравый, роботы ся не бою!

- Выслухай нас, майстре. Мы зо женов тыж тужиме, абы наша дївка была щастна, люблена, но...

- Яке там но? Я присягам, же ся о ню добрї постарам.

- Іванку, теперь ся ті здасть вшытко ідеалне, но Марька мать великы недостаткы, котры вас можуть до нещастя привести.

- Я тому не вірю! – скоро аж закрічав майстер.

- Тїшить нас, же сьте нашли взаємный поломінь ласкы, але нашу дївку уж двараз спросотарї одшмарили, бо она ніч не хоче робити, лем ся парадити.

- Мі ніч на нїй не вадить.

- Одшмарили єй, бо є лїнива, - смутно, але зретелно выявив ґазда правду.

- Є про нас неміле, але она барз лїнива і розпещена, - припоїла ся ґаздыня.

- Тоты єй хыбы ся нам не дарить одстранити. А она собі не дасть і не дасть порадити. Уж сьме їй і так і інакше, а она, бортыня, лем своє трепле.

- Думать, же мы ту вічно будеме коло нёй обскаковати і їй служыти.

- Мі то не вадить, про мене єй усмів буде нагородов, єй міле слово блаженством. Прошу вас, дайте мі Марьку за жену.

- Нї, Іванку, - встав ґазда.

- Мы зо женов собі высоко цїниме твою отвореность, честность. Но ты єсь барз засліпеный єй красов, а прото мы про тебе маме іщі єдну задачу.

- Чом? Не стачіли два тыжднї одлукы?

- І я пересвідчена, же стачіли, - нечекано підпорила Марька Івана.

- Я го люблю, я піду за нёго.

- То є міле од тебе, дївко моя, але як довго він буде засліпеный твоёв красов? Кедь з такой ласкы вытерезбіє, буде тя і потім обскаковати? Што кедь му выповідять нервы і тя за лїнивость зачне товчі, бити і тя выжене?

- То нїґда! - зась встав дротарь.

- Як вам дашто таке могло на розум зыйти?

- Іванку, не маме прічіну тобі не вірити. Але напрік тому мы зо женов твердо стоїме на своїм.

- На чім твердо стоїте?

- Покы вам зо женов даме своє благословлїня, мусиш іщі раз од нас холем на три тыжднї одыйти і іщі раз вшытко зважити... жебы єсь не обановав і нас зо свого нещастя не обвинёвав.

- Маме страх, Іванку, же з нёв ани тыждень не вытримлеш і твій жывот буде незносителный, буде на невытриманя.

Хоць Іван протестовав, хоць ся задушав, родічі не попустили. Мусив зась ся побрати до світа і зась ёго ласку скушать довга одлука. Барз помалы ся му тягали днї, іщі помалше зимушнї ночі. Цїлый час го трапили обавы, ці Марька го не розлюбить, ці даякый паробок го не выпередить, ці родічі не одступлять од слова. І чуджі люде збачіли, же го штось грызе і ся го звідовали, чом є такый смутный і до себе понуреный. Раховав, як іщі довго трапезы буде в собі носити і предовгый час собі скорочовав тым, же зачав Марьцї перстінь майстровати. „Буде найкрасшый! І очко до нёго засаджу. Ани єдна кралёвна такый не носила!“ Вытримав тритыжднёву одлуку, выскушав сам себе і в єдно прекрасне рано зъявив ся на ґаздовім дворі. По сердечнім звітаню ся Іван родічів опросив, де Марька.

- Спить. Як і каждый божый день. Мы уж худобу накормили, подоїли а она, - хоць сьме ю вецераз будили, - надале лежыть, вывалює ся в перинах. А ты, Іванку, як єсь ся розгоднув?

- Мілы родічі, ани розлука ніч не змінила. Я Марьку барз люблю і прошу вас на колїнах перед святым образом, дайте мі єй за жену.

- Не будеш ся каяти? - плаче ґаздыня.

- То дефінітівно? - чудує ся ґазда.

- Уж дефінітівно! - без заваганя выпалив із себе дротарь.

В тім моментї ся з переднёй хыжи отворили двері, на порозї ся зъявила в цїлій парадї Марія з усмівом на румяных личках.

-Вітай, мій Іванку. Чула єм твоє дефінітівне розгоднутя. Я - щастна!

Пришла ку нёму, поцїловала го на чело. І Іван ся одважив і він ю ніжно поцїловав на личко.

-Мамко, няньку, - обернула ся пробуджена дївка і взяла Івана за руку, - красно вас просиме, дайте нам своє благословлїня.

Видно было, же родічі таке скоре розмотаня того клубятка не чекали і, здало ся, суть заскочены.

- Не вагайте, мамко, няньку, - потяг майстер Марьку за руку і обидвоє клякли перед родічів.

- Присягям перед вами і святым образом, же до смерти буду любити Марьку, нїґда єй не одшмарю і нїґда єй не вдарю. Пожегнайте нашу чісту ласку.

- Іванку, - зо слызами ся зась звідує ґаздыня, - і з тыма хыбами сі єй береш? Не будеш ся каяти, же єсь сі єй не мав брати за жену?

- Нї! Нїґда.

По тых словах матїрь зняла зо стїны образ святой Марії, вернула ся ку клячачім молодым.

- Во імя Отця і Сына і святого Духа. Давам вам, дїткы дорогы, материньске благословлїня. Най вас порозумлїня і щастя провадить жывотом. І ґазда ся придав - дав їм своє благословлїня до нового жывота. Молоды поцїловали родічів, а Іван выбрав з кешенї в одлуцї змайстрованый перстінь, взяв Марьку за руку і надїв їй го на палець.

- О, якый красный. А очко грать вшыткыма фарбами дугы. Кілько тя стояв?

- Я го сам зробив. Про тебе, Марько моя.

- Ты таке чудо доказав?

- Про тебе - вшытко.

І зачали ся приправы на свадьбу. Варили, пекли, выпражали выкормены гускы, качкы, пацята. Про невісту парадный крой вышывали, чіжмы выберали, коч парадили... Моло-

ды телеґрафом і писмами гостїв позывали, на маму-вдовіцю не забыли, ани на родных - Скеюшанів. Свадьба была і парадна і богата. Досыта їли, до унавы грали і танцёвали, до захрипнутя співали... По свадьбі спокійны гостї ся розходжали. Одышли і Скеюшане, кедь ся догодли, же о місяць молода пара ся перестягує ку Івановій мамі. Най спознать родный край свого мужа, дім, ёго родину.

І так ся стало: за місяць на параднім кочу молоды вошли ку мамі на двір. За нима два возы окописто наложены дарами про маму, але главно невістиныма хустками, оплїчатами, зеркаделками, пахнючками, помадами, кремами...

Іванова мама ся тыж на навщіву належно приправила: хыжу выбілила, вшытко поумывала, вычістила, вызамітала, їдло наварила, напекла. По привітаню, поцїлунках і першых любезных словах поукладали привежене і, ани то якось не збачіли, же ся зотмило. Ку вечери невіста сїла собі за стіл і сидить. Мати і Іван ю обслугують а она - ніч, лем їсть і думать собі: „Мам і обслугу, і гарду хыжу, і доброго мужа, котрый за мене вшытко поробить. Ой, добрї єм ся выдала."

Мама, кедь тото вшытко відїла, подумала, же то драга єй так унавила і никому ніч не вычітала. Рано Іван і мати, як і вшыткы порядны ґаздове і ґаздынї, завчасу встали, статок накормили. Іван стайню вычістив, мама коровы подоїла, наварила, а Марька собі спить. Сын з матїрёв фрыштикують, а невіста в постели ся вывалює.

- Іванку мій, єм барз рада, же єсь ся оженив і істо красну жену єсь собі выбрав, але якось довго спить.

- Она є така од маленька.

- Ту, сынку, кедь хочете выжыти, та сам знаш, же без твердой роботы вас обох ніч не докажете. Мусить ся і она зо вшыткых сил запоїти. Інакше будете голодовати, вушы і блыхы вас зожеруть. Цїлому варошу будете на сміх. А на служніцю мы не маме.

- Добрї, мамко, мате правду. Догварю днесь своїй женї. Высвітлю їй цїлу сітуацію.

На другый день ніч ся не змінило: сонце уж высоко, Іван з мамов на полю зерно сушать, до снопів вяжуть, а Марька перед зеркалами ся малює а робота стоїть. Зась ани крижом солому не переложыла.

- Твоя Марька, Іване, непослушна і невдячна. Цїлу родину до загубы приведе.

- Мамко моя, признам ся вам, я – безрадный. І догварям їй, і прошу, і вытыкам, а она -лем своє. І обіцяла вчас встати, помагати, але фурт... Порадьте мі, як тот зачарованый круг переторгнути, як єй принутити не годен.

Сивенька мати посмутнїла. Цїлый день сынову трапезу в голові носила, загаду лущіла. Вечур ся сповіла сынови.

- Іванку, возьму сыр, масло, молоко і вечернёв годинов зайду до Марты Бережковой.

- До ворожылї? Не оповажте ся. Люде нас высміють!

- Піду. Марта многым добрї заворожыла. Може і нам зачарує і поможе.

- То буде ганьба! - глеснув Іван.

- А єй вылїгованя не є ганьба?

Матїрь не завагала, Марту навщівила. Рано перед одходом до лїса порадила сынови.

- Іване, іщі раз зретелно розкаж своїй женї, няй ся пустить до роботы. В опачнім припадї зажыє дашто неприємне.

Сын послухав маму, рано пришов ку жениній постели, поцїловав Марьку.

- Моя любезна, мы ідеме по дерево. Вернеме ся аж вечор. Ты наварь, попрятай, вырайбай кошулї. Послухний ня, бо як нї, та будеш скламана. Барз!

Марька вытягла рукы спід перины, обняла мужа і до уха му пошептала.

- О, Іванку любый, постіль – то блаженство. - І ся обернула на другый бік. При накладаню дерева ся мама не стримала.

- Навщівила єм ворожылю і она мі повіла...

- То сьте не мали, мамо.

- Мам, сыну, лїк проти лїнивости.

- То будуть лем бабскы плеткы.

- Увидиме.

Вечур ся Іван і мама вернули з лїса, зложыли привежене дерево і зістили, же Марька зась спокійно сидить за столом, перед нёв зеркало а она собі щіточков бровы чеше, помадов личка мастить, але робота ани єдна не выконана.

-Добре слово зась їй не помогло. Завтра, сыну, зачнеме подля Бережковой.

Матїрь вечерю наварила, Іван заніс своїй женї смачне їдло. Не скаржив ся на єй лїнивость, но припомянув.

- Прелюбезна моя, їдло треба собі заслужыти. І про родину дашто хосенне выконати. Темна ніч допановала, сонце ся указовало і такой однесло солодке спаня. То уж ґазда і ёго мама встали, поробили, што ся жадало, наїли ся, запрягли. Перед одходом ся Іван вернув ку своїй женї.

- Твої облюбены пирогы тя чекають. Но не забудь, моя люба, же і робота тя чекать. Погласкав їй волосы.

- Прелюбезный мій, не розторгай мі солодкы дримоты. Уж ня охаб, няй собі іщі подримам.

Двері за Іваном ся заперли, колеса воза ся закрутили - новый день ся гнув до роботы. Сонце ся помаленькы на небо вытягло, світ шырокый сконтролёвало, многых зогріло і пак ку горізонту ся побрало.

Праві тогды Марьку збудило глухе вырчаня в жалудку. За вырчанём пришло шкрябканя, котре было з минуты на минуту острїше.

- О-го, голод ся приголосив, - засміяла ся Марька.

- Я го раз-два зажену! Встала, понатяговала ся і побрала ся до кухнї. Взяла миску з пирогами, зняла з мискы прикрывку. До носа їй вдарила арома. На язык їй такой потекли слинкы.

- О-о-о! Як приємно пахнуть! - гнедь на вилку взяла пиріг і, де ся взяла, ту ся взяла чорна ворона і такой до пирога дзёбла і го з вилкы до свого дзёбака хопила. Выстрашена Марька лем слину пролыґла.

- Што ся то діє? То ся мі привіділо? Бере опатерно другый пиріг, несе го до рота і...зась налетїла ворона, дзёбла до маслом помащеного пирога і... нїт го. Так ся выпорожнила цїла миска. Молодій газдынї ніч не зістало.

- То ся мі сниє? - не вірить своїм очам. А ковалї в жалудку кують, голова ся од голоду зачінать крутити, штось ю морочіть... Мама і Іван ся вернули з поля. Легко ся пересвідчіли, же молода газдыня ся ани єдной роботы не дотулила.

Хоць крижом соломы не переложыла, нихто їй ніч не вытыкав. Вечур Іван позвав свою одпочінуту жену до кухнї, абы ся теплого наїла. Пришла, поздравкала ся, сїла собі ку своёму танїрику, перехрестила ся і вшыткы зачали їсти. Не стигла молода ґаздыня вложыти ложку до пахнячой стравы, уж присїла на стіл чорна ворона, вложыла дзёбак до єй танїрика і у воронячій гартанцї забулькало. Марька ся ани не опамятала а єй танїрик быв порожнїй. Іван з мамов їли, як бы ся ніч не стало.

- То єм зошалїла? - выстрашила ся молода. Але своє чутя не дала знати, не поносовала ся.

-Т-а-ак, - озвав ся спокійный Іван і положыв ложку на стіл.

- Смачне сьте, мамо, наварили. Правда, Марько моя, тадь і ты маш порожнїй танїрик. А теперь, кедь сьме днешнї роботы докінчіли, можеме помаленькы ся побрати спати. Молоды одышли до своёй хыжы, лампы згасли. Іван по цїлоденній роботї твердо спав. Марька не могла уснути, бо лем недавно встала, но главно в єй жалудку мышкы ся проганяли, і пазуриками єй до жывого шкрябкали. Трапила ю і чорна ворона. З єй обявлїнём стратила істоту. Мала чутя, же голод їй підламує ногы, же ся з чорнов мамонов вынурило штось нове, щтось небезпечне про єй бесстаростный жывот. Мала плане тушіня, же тото штось ю зламле і змінить єй думаня, погляд на світ. Бояла ся, же стратить ласку. Аж над раном уснула.

Ани не збачіла, коли муж зо свекров на возї одышли. Не лежала довго, бо голод противный ся оголосив і принутив ю встати, облечі ся і іти до кухнї. Там ю опановали обавы: што ю там чекать? Якый звірь ці нечіста сила? Вошла. Збачіла на столї біле писмо. Спознала рукопись свого Івана. Забыла і на голод. Взяла папірь. Чітать.

„Жено моя люба, так твердо єсь спала, же єм тя не міг збудити. Зато ті пишу. Не забудь на роботу. Наварь, выперь, окна поумывай... Вернеме ся нескоро. Твій Іван.“

Одлегло їй. Зглубока выдыхла. І уж бере горнятко, одкрыла го.

- Ого, ту і яйця, і сыр, і ковбаска... - і гнедь їй потекли слинкы. Одкроїла фалат хліба, взяла яєчко... І зась: де ся взяла, ту ся взяла чорна ворона, шыковно дзёбла до яєчка і... щезла біла кулька. Марька знервозніла, а голод єй надіріґовав руку. Быстро вхопила ковбасу, іщі быстріше давать до уст... Лемже чорна ворона єй выпередила і пролыґла лакотинку. Ай сыр з горнятка уж сама ворона до горла спрятала. Не дала шансу голодній невісті. Розплакала ся Марька од скламаня і ганьбы. Сидить скормучена, плаче, а голод в єй жалудку гурчіть, очі сивов молгов затягує. І одкысь здалека ся донесло тихе ехо.

- І їдло треба собі заслужыти! І про родину дашто хосенне зробити. Задумала ся невіста, лущіла змысел голосу минулых днів. Поутерала слызы, встала і... Сонце ся хылило за ліс і горы, кедь молодый ґазда з мамов ся вернули з поля. І вірили, і не вірили своїм очам: на порозі їх чекать Марька.

- Пришли сьте акурат. Вечеря є наварена. Нелем вечеря. І хыжа позамітана, і облакы вычіщены, перины переоблечены, рушникы выпраты і выкатляны . Іван не знав, як на тоту зміну реаґовати, ці Марьку похвалити, ці затято мовчати. Ніч з того не зробив. Підышов ку жені, усміхмув ся і ніжно ю поціловав. А матірь при доїню коров сынови повіла.

- Потвердило ся, же голод є великый пан і учітель.

На далшый день вчасрано по третїм закукуріканю невіста нахылила ся над сплячого Іванка.

-Вставай. Є ту новый день, - і погласкала го по твари.

- Подай мі руку. Вєдно выкрочіме. Уж ціла родина ся пустила до своїх повинностей: варили, прали, доїли, квіткы поливали, разом снопы до воза накладали, бандуркы копали... бо хвіля ся усалашыла в їх хотарю.

За місяць завітав сват зо свахов на навщіву. Марька свою маму і нянька зо слызами радости выцїловала. Іван з мамов гнедь на стіл поставили вино, медовину, хлїб, ковбасу, масло...

- Їджте, дорогы нашы гостї, драга вас істо зморила і выголоднїли сьте, - нукать їх Марька. А гостї ся од прекваплїня лем чудують, єден на другого загадно позерають, бо ніч таке дотеперь од своєй дївкы не відїли, ани в спаню не чекали. А днесь їх нелем прекваплила, але і вшыткых охотно з усмівом обслугує, без вызваня ґраты складать, умывать. А цалком їм дых выразило, кедь ся стали свідками того, як без єдиного мукнутя сама встала і побрала ся коровы доїти... Так ся їх Марька запоєвала до роботы і на третїй день і на четвертый. Раз вечур настала така хвілька, же Марька была лем зо своєв мамов і няньком.

- Дївко наша люба, - шепче зведавый отець, - признай ся нам честно, - часто тя муж бив, покы з тебе лїнивость выдуривм, покы єсь ся так змінила?

- Барз тя, Марько моя, катовав? - такой надпряла мати.

- Мамко моя і няньку, вірьте, ани руку на мене не двигнув, ани раз ня не ударив.

- Та чім він тя ку розуму привів і лїнивость з тебе выгнав?

- Великов силов ласкы, - усміхла ся дївка.

- Та предцї ласков? - выдыхла собі мати.

- Марько моя, одвалила єсь мі зо сердця тяжкый камінь. На семый день старый ґазда выголосив:

- Дякуєме вам, міла сватко, і вам, молоды, за богате і щіре погощіня. Было то над очекованя. Завтра рано запряжеме і вернеме ся на свій ґрунт. Нї, дорогы, змылив єм ся. Вернеме ся на ваш ґрунт і на вашы маєткы, бо мы вшытко даме переписати на ваше мено, дївко моя і Іванку. Віриме, же го до добрых робітных і шпоровливых рук одовздаваме. Дай вам, Боже, щастя, взаємне порозумлїня. І добре здравя. Дякуєме за сердечность і погощіня. Щіро подяковали молоды за маєток, худобу, хыжы... Уж не мусив Іван крошню рихтовати, на зарібкы ходити, по селах вандровати.

За єден конець тїгала цїла родина. З роками пришли і дїткы. Надїя родины. Їм Іван і Маря высвітлёвали, што є крошня, шыло, нїты, швайкы... і чом дротарї по світї вандровали. Обычанї іщі звыкли додати, же подакотры собі в світї красны і робітны жены нашли.

(Подля розповіданя Катаріны Романяковой, родженой Мартяковой, із Скеюша -Румуньско).

КРАЛЁВІЧ-ПАСТУХ

Діёвы особы:

Краль Мірослав

Кралёвна Ольґа

Кралёвіч - пастух, їх сын

Карча, їх служніця

Незнама жена

Войвода

Посол

Дїдо

Чудесне зеркало

Якуб, слуга

Михал, слуга

Штефан, слуга

Медвідь

Лїсник

Марґарета, ёго жена

Люде

ПРОЛОҐ

Дїдо (перед опонов):

Жыв колись в Карпатах добрый краль Мірослав зо своёв женов Ольґов. Їх кралёвство ся розкладовало в глубокых лїсах, темных убочах, на розцвинутых луках. Білы замкы і каштелї ся выпинали на неприступных скалах і манили ку собі каждого путника. В кралёвскій родинї од дїтинства жыла і служка Карча. З кралём і кралёвнов собі добрї розуміла: помагала їм, послуговала... І настав час, коли їх щастный жывот посилнила радостна новина - кралёвна носить під сердцём сына. Цїла родина ся тїшить на приход кралёвіча.

ДЇЯ ПЕРША

\Кралёвска комната. Краль, кралёвна при столї, Карча наливать чай.\

Ольґа: Єм щастна, мій кралю, же чекаме сына. Він здїдить цїле кралёвство.

Краль: Яке, моя кралёвно, даме сынкови мено?

Ольґа: \Стискать му руку.\ Достойне. По тобі.

Карча : Яке інакше? Понесе мено і коруну.

Ольґа: Лем най здравый прийде на світ, бо здравя є найважнїше.

Карча: Не бійте ся, моя люба кралёвно, він здїдить по вас і певне здравя і ясный розум, по кралёви силну владарьску руку. Продовжить славу вашого роду. \Клёпканя на двері.\

Краль: Хто бы то міг быти? Вольно.

Посол: \Понаглять ся. Кланять ся.\

Краль: Што тя так, рыцарю, наглить?

Посол: Кралю наш найяснїшый, смутны вісти несу. Нашу северну границю нечекано перекрочів неприятель. Зачали ся бої...

Краль: \Встав.\ Коли ся то стало?

Посол: В ночі.

Краль: Не хоче ся мі вірити. Наш сусїд мі дав честне слово, же нїґда против нас збрань не двигне.

Посол: Горять лїсы, хыжы, урода...

Краль: Яке мать силне войско?

Ольґа: Боже, змілуй ся. Таке нещастя!

Краль: \Послови.\ Скліч полководцїв! \Посол одыйде.\

Ольґа: Кралю любый, то выпукла скуточна война? Як же мы теперь...

Краль: Неодкладно мушу змобілізовати войско. Грозить нам смертелна небезпека. Слуго!

Штефан: \Вбігне.\

Краль: Зброю! Панцірь!

Штефан: \Кланять ся. Выбігне.\

Карча: \Плаче.\ Яка траґедія! А мы ся так тїшыли на приход кралёвіча...\Выйде.\

Ольґа: Не лишай ня, любый кралю. Пошлий полководцїв, они суть одважны, мают скушености. Ты остань дома. Тадь о пару днїв чекаме першородженого...

\Чути дупотїня копыт, трубіня.\

Краль: Не можу, моя люба Ольґо, дома сидїти. Тадь неприятель палить-нищіть родну землю. Мої повинности і моя честь...

Кралёвна: Але мы чекаме дїтину!

Краль: Честь мі приказує збрань взяти до рукы і хранити нашу країну.

Кралёвна: Што кедь тя блудна кулька найде?

Посол: \Вступить. Салутує.\ Найяснїшый кралю, велителї вшыткых ранґів чекають.

Кралёвна: Нїт! Я тя не пущу! Што я собі без тебе почну!

Краль: \Послови.\ Маме іщі єдну істоту. Князь Лаборець. Пошлий к нёму быстрого посла, най прийде чім скорше зо своёв дружынов.

Посол: Ясно! \Кланять ся. Одходить.\

Кралёвна: Мірославе мій златый, не смієш одыйти, тадь чекаме першородженого. Як я ту без тебе буду?

Краль: Не страчай істоту: є ту споляглива Карча, є ту твоя і моя родина...

Кралёвна: Не одходь! Я мам барз плане тушіня. \Плаче.\ Ку нам ся ближить велике нещастя.

Краль: Выдкы такы чорны думкы ся беруть в твоїм сердцю? Кому не довірюєш?

Кралёвна: Кралю наймілшый, моє сердце не кламле. Чекать нас велика зрада.

Краль: Я мушу ку войску...

Кралёвна: Віджу, же тя не пересвідчу. Но покы одыйдеш, прозраджу ті мою...ні, не мою, але нашу велику тайну.

Краль: Тайну?

Кралёвна: Добрї собі запямнятай. Мала єм сон а моє сердце вірить, же є правдивый. Наш сын ся народить зо звіздочков на челї.

Краль: Жебы? Таке дашто ся мі не хоче вірити...

Кралёвна: Зо звіздочков на челї. Но нихто - окрем нас двох - не буде способный єй відїти. Лем ты і я. Лем нашы очі будуть обдарены такым щастём. Запамнятай собі! /Клёпканя.\

Карча: \Войде.\

Краль: Карчо міла, мусиме ся розлучіти. Прошу тя, поможк кралёвнї в єй тяжкій сітуації, будь єй опоров і вірнов приятельков. На твої службы не забуду.

Карча: Сполягнийте ся, любый кралю. Буду день-ніч в поготовости і зо вшыткых сил їй буду помагати.

Краль і Ольґа: \Одходять.\

Карча: Жычу вам велё щастя і успіхів в боях. \Гнедь собі сяде до кралёвского кресла, з усмівом сі чухать рукы. Є щастна. \Та-ак, а теперь, кідь ся они лучать і вздыхають, покы наша розпещена кралёвна ся опамятать, посмотрю ся до моёго тайного зеркала, што мі оно по довгых роках повість. \ Выберать зеркало, чістить.\ Зеркало моє, давно сьме не бісїдовали, але теперь будеме частїше, бо настала нова сітуація: краль є на войнї. Прозрадь мі, якы можности ся мі нукають?

Зеркало: Краль одышов. Ты посилнюєш свої позіції.

Карча: Ольґа є выстрашена і нещастна.Ты познаш мою тайну тужбу. Я єй скрывам в кутику сердця, одколи жыю в кралёвскій родині. Лем ты знаєш, кілько сил і перетварёваня ня то стояло, жебы єм свою тайну тужбу не вызрадила кралёви ани тій машкарі - Ольдзї. Але теперь настав мій вгодный час! Можу сповнити свій тайный сон! Є то так?

Зеркало: Любила єсь краля, хотїла єсь ся стати кралёвнов.

Карча: Ольґа є злодїйка. Она мі украла Мірослава! Як мам кривду направити?

Зеркало: Краль боює. Ты усмернюєш жывот і то, што і як ся діє.

Карча: Але я хочу мати чісте сумлїня! Я злодїйцї не хочу своёв руков ани волосок скривити. Што мі порадиш?

Зеркало: Я не раджу. Ты розгодуєш і за свої дїла зодповідаш.

Карча: Но я не хочу своёв руков даякый грїх выконати...

Зеркало: Хто розгодує, тот несе і наслїдкы...

Карча: І наслїдкы? Но є то важный момент в моїм жывотї. Може є то послїдня можность свій тайный сон зреалізовати. \Одкладать глядило.\ Але як вышпекуловати, жебы вшытко было скрыте, жебы ня нихто не міг підозрївати? А што, кедь то буде нещастна нагода а я там досправды не буду, ани волосок їй не скривлю? \Радостно выскочіть/ Слуго! Гей, слуго!

Якуб: \Кланять ся.\ Величенство, єм к службам.

Карча: Тебе, Якубе, єм позвала, бо єсь ня ани раз не скламав.

Якуб: Каждый ваш приказ честно і докладно сповню...

Карча: Ани мої тайны скуткы єсь не вызрадив.

Якуб: Єм, ваше величенство, охотный і дале до найменшых пунктиків їх выповняти...

Карча: За сповнїня новой задачі дістанеш богату одміну, бо буде выжадовати смертелне мовчаня і тверду натуру.

Якуб: Я на ваш приказ і до огня скочу...

Карча: Будеш тримати язык за зубами!

Якуб: Як в гробі.

Карча: \З піднятым палцём, зретелно.\ Кедь не дотримлеш, голова ті злетить з плечей.

Якуб: Як можете похыбовати?

Карча: Наша кралёвна є нещастна, бо краль є на фронтї. Мусиме єй тяжкы думкы розогнати.

Якуб: То є правда. Ходить як без душы.

Карча: Дала єм приправити коч. Ты єй одвезеш до лїса під Высоку гору...

Якуб: Панї злата, тадь там самый медвідь, самый вовк! Там ани конї не допоганям, встануть мі на дыбы...

Карча: Підеш! І баста! При студенцї выведеш нашу кралёвну з коча а там ся уж о єй величенство далшы субєкты постарають.

Якуб: Якы субєкты...?

Карча: Добры. Там є і чістый воздух, там ся їй успокоять і мыслї і нервы. Выслухать і співы птахів, выйде собі на прогульку...

Якуб: Панї моя, там на каждім кроку їй грозить небезпеченство...

Карча: Не выдумуй! Мовч! Конай!

Якуб: \Одходить.\

Карча: \Встане. Весела.\ Теперь настав час ся дачім посилнити. \Пє вино.\ Розказы выданы. Почекам на выслїдок. Моя тужба носити кралёвску коруну ся наповнює. А без того, жебы єм Ольдзї волосок скривила! А же стрїтить вовка або медвідя...? То ся в нашых лїсах ставать. Ці нї? Є мі легко. \Пє.\ Ростуть мі крыла. Махам, лечу горї... над тото низке, приземне... \Клёпканя.\ Вольно.

Михал і Незнама жена: \Ведуть попід пазухы кралёвну. Шматя на нїй доторгане, кырраве. Жена несе дїтину.\

Карча: Што ся робить? Тадь то чудо! Моя наймілїша кралёвно, хто ся оповажив так понижыти...?

Незнама жена: Люде нашли кралёвну в лїсї. Знамый лїчітель їй раны ошетрив... І дїтинї поміг на світ. Красного хлопця кралёвна породила.

Карча: Хто вас, любезна кралёвно, так ганебно понижыв? Повіджте. Кара го не мине.

Незнама жена: Нашли єй саму. Змучену, докатовану.

Кралёвна: Пи-и-ти! Голова тріщіть.

Карча: Мы вам поможеме. Сьте в сполягливых руках. \Боком Михалови.\ Незнаму жену заарештуй! Не хочу ани єдного свідка.

Михал: \Прикывне.\

Карча: Кралёвно люба, уж біжу по воду і по лїкы. \Біжыть, наливать. Сыпле...\ По тых вас вшыткы хвороты перейдуть. Жено незнама, дай Ольдзї выпити. Вшытко. До дна. Так, тото їй поможе. Незнама, можеш іти. Слуга тя выпровадить.

Незнама жена і Михал: \Одходять.\

Карча: \Кралёвнї.\ Та єсь ся захранила, машкаро. Маш щастя і сім жывотів, як мачка. Но і так ті ніч не поможе. Мій лїк, што єсь выпила, то дурман. Найміцнїшый. Він тя побаламутить, до нїмоты, до зошалїня. І уж дефінітівно тя вышмарю

з кресла. Я буду кралёвнов!

Кралёвна: Помо-о-ожте-е. Де моя діти-ина?

Карча: Поможеме. \Мішать далшы лікы.\Чом бы ні. \Давать їй пити.\ А до послїднёй капкы! Та-ак. Поможеме і тобі і сынови. Вєдно одлетите горї... далеко. \Клёпканя.\ Войдий!

Михал: Незнама є в темніцї.

Карча: Мать дахто ку нїй приступ?

Михал: \Вытягне ключі.\

Карча: Нихто ся о них не сміє ніч дізнати. Ніч! Теперь тайно пристав закрытый коч!

Михал: \Стоїть преквапленый.\

Карча: Єсь глухый? /Михал выйде.\ Тото єм добрї выдумала. Є то істота. \Клёпканя.\ Вольно!

Михал: Коч є приставленый.

Карча: Налож Ольґу і сына до коча. І гнедь їх одвезеш на крутый берег нашой рікы. Там, де ріка найвеце біснїє, отвориш коч... і она, кідь захоче, най зо сыном щастно плавать, як рыбка, помеджі каміня, через порогы, крутнявы... Но, што очі вывалюєш? Што іщі чекаш?!

Михал: \Одходить. Веде кралёвну, несе сына.\

Карча: Розлуч ся, злодїйко, з кралёвсков корунов. \Чути: гуркочуть колеса.\ Волны вас однесуть... \Наливать вино. Пє. \О-оо, зась мі ростуть крыла. Лечу-уу. Ку кралёви Мірославови. Ой, теперь єм собі спомянула, же він ня просив написати му. Ей, писарю! Де єсь? Понагляй ся!

ДІЯ ДРУГА.

ОБРАЗ ПЕРШЫЙ.

\Сцена слабо освітлена. Гучаня рікы. Высокы берегы, стромы, тернины...\

Кралёвна: Де єм? Што ся то чінить?

\Сїдать.\ Ой, голова тріщіть. Што ся зо мнов стало? Уж собі споминам: Карча мі дала штось выпити а потім уж...не памнятам. А чом єм ту в лїсї? \Кралёвіч зачінать плакати.\ Чій то голосок? Тадь то мій сын!\ Встане, глядать.\ Де єсь, дїтино моя? Де? Чом плачеш?\ Нашла го. Незґрабно бере на рукы.\ Перестань. Уж сьме вєдно. Же єсь голоден?\ Сяде. Коїть го.\ То быв голод! Насыть ся, бо мусиме ся гнедь побрати з того страшного лїса, од той бурливой рікы. \Вставать. Іде.\ Ту - ани стежкы, лем стромы, тернины... Мусиме, сыну іти, бо ту на нас можуть напасти голодны вовци....

ОБРАЗ ДРУГЫЙ

\Боёве поле.\

Краль: В тім лїсї, войводо, є скрыта наша резерва. Суть то выцвічены і одважны вояци. Ты з нима на мій сіґнал зауточіш на неприятеля.

Войвода: Самособов, кралю. Як іщі довго будеме боёвати?

Краль: Може і місяцї. Там \указує\ за перевалом ся упевнив противник. Там будуть тяжкы бої.

Посол: \Прибігне.\ Кралю наш, несу добру справу. Князь Лаборець з дружынов ся ближить.

Краль: То вызнамный момент! Може - вырїшалный. Братьска поміч - найлїпшый доказ вірности. Най ня почекають за лїсом. \Указує\ Сердечно поздравлюю князя!

Войвода: Братя пришли авкурат!

Посол: Я - лечу!

Штефан: \Прийде, кланять ся.\ Кралю наш, несу вам писмо од мілостивой Карчі. \Подавать.\

Краль: Писмо? Тадь лем вчера мі написала, же кралёвна мі породила красного сына. Што пише днесь? \Чітать.\ Што? То не може быти! Тому не вірю! Кралёвна зо сыном ся не могла загадно стратити. Ту є даяка зрада. Помста. Слуго, є то правда?

Штефан: Найяснїшый кралю, глядали сьме їх, обышли сьме загороды, лїсы, яркы...

Краль: Є в тім штось зрадне. Тадь кралёвна была здрава, розумна. Што ся за тым таїть? Войводо, то война запрічінила. Кедь єм быв дома, та... Слуго, приказую

Карчі дале глядати, не вздавати ся. А кедь выженеме неприятеля, такой в тот день ся верну к родині, а зрадцям тоту уражку і потупу не одпущу! Тото ті присягам, кралёвно моя і першородженый сыну...

Штефан: Кралю наш, можу ся вернути?

Краль: Сїдай на коня. Усиловно глядайте кралёвну і сына! \Одходять. Опона падать.\

ОБРАЗ ТРЕТЇЙ

\Лїс. В ёго заднїй части зъявить ся медвідь, є там і студник.\

Кралёвна: Як довго, сынку, блудиме? Уж єм цалком высилена. Поранены рукы мі одумерають. Боже, што нас чекать? Чом за цїлый тот час сьме не натрафили ани на єдного чоловіка? Што кедь ходиме в блудім кругу? \Застане.\ Што то перед нами стоїть? Вызерать, же є то медвідь. Є то він. Сынку, далша небезпека перед нами. \Скрывать ся за стром.\ Кралю, де єсь? Мы без тебе загынеме... Може є то наша смерть. Сынку, будь тихо, бо кедь нас учує, та на нас нападе. Медвідю, не оповаж ся... Зарїкам тя ласков сына: не уближуй нам! А він надале стоїть і кывать нам лабов. Што то, сынку, значіть? Волать нас? А чом теперь уступує? Кедь він цофать, та мы подьме допереду. Іщі крочок, іщі... Лем будь тихонько. Теперь ся заставив і лабов указує на стежку. То нам наповідать, жебы сьме по нїй пішли... Сынку, підеме? Ніч інше нам не оставать. Послухнеме го. \Одбочує.\ Сынку, перед нами студенка. Жрїдло, в нїй журчіть, булькоче. А медвідь штось долов указує. Што маме робити? Напити ся? Умыти ся? /Кладе сына на землю.\ Добрї, послухну і руку понурю... але лем єдну. \Выконать.\ О, яке лагодне тепло мі пробігло цїлым тїлом. \Вырве руку з воды.\ Сынку любый, стало ся нечуте - невіджене! Паралізована рука мі ожыла! Уж і палцями кывам!\ Понурять і другу.\ Грїє, зась булькоче...\ Двигне другу.\ Чудо, сынку, і другій ся вернула влада. \Двигать сына, цїлує.\ Сыночку мій, давно нас не стрїтло таке велике щастя. Ты, добрый медвідю, нам поміг... Де єсь ся подів? Чом єсь ся сховав? Дякуєме ті, пане лїсів! Улляв єсь нам нову силу до сердця. А мы теперь в котрый бік выкрочіме? \На сценї ся черять світло дня і тма ночі.\ Не бирую уж ногы тягати. \Сяде на скалу.\ Де ся взяла тота ненависть, котра нас так пронаслїдує? Або мы ся хыбы допустили? Ці то наш осуд... Одповідж мі, сынку. Дякую ті, сыну мій зо звіздочков на челї, за усмів. Він - моя надїя. А хто знать, коли ся нам озве краль Мірослав. Не забыв він на нас? Не загынув од неприятельской рукы? \Вставать.\ Небо потемнїло. Буря ся ближить. Де ся скрыєме? Там - дута верьба. Як вітор біснїє! Уж є ту слота. \Входить до верьбы.\ В тім притулку тя наплекам і одпочінеме собі холем хвільку...

ОБРАЗ ЧЕТВЕРТЫЙ

\Лїс, стежка. Входить краль.\

Краль: Є то загада. І не дарить ся мі єй розлущіти: повила мі сына і нечекано ся стратила. Чом? Яка на то была прічіна? Глядам їх і не мам ніч руколапне. Часу было дость. Война тырвала три рокы, а од послїднёй биткы уплынуло уж пять місяців. Одтогды ходжу - блуджу а резултат - ниякый. Ани высланы глядачі ніч не голосять. Чом? \Присяде на звалене дерево.\ І наперек тому я бытостно чую, же моя кралёвна і сын жыють. Но де? Чом ся не озвуть? Кого ся так боять? Ці суть заарештованы? Но, мої дорогы, я вас найду. \Встає.\ Не могли сьте ся безслїдно стратити. А я ся не піддам смутку ани безнадії. Нїт! Моє сердце мі шепче: вы жыєте! А я му вірю. Жыєте! Я вас найду! \Одходить.\

ДЇЯ ТРЕТЯ.

ОБРАЗ ПЕРШЫЙ

\Лїс. Річка. Сілуета дому.\

Кралёвна: \Входить.\ Та предцї, сынку, є ту штось нове: ту тече річка, мостик... По кількох же то тыжднёх ся можеме умыти, обрядити? \Кладе дїтину на землю. Плекать.\ Ту, сыну, лучка покошена, загорода оплочена, хыжка... О, Боже, ту - люде! Ту, може, і хлїб! Я забыла, як пахне, як смакує хлїб. \Вставать.\ Підеме ку хыжи. Што нас там чекать? Добры люде, ці уражкы?\ Пес забрехав.\ Пес ся озвав. Вышли дві поставы. Ідуть ку нам. Добрый день.

Лїсник: Выдкы ся ту береш, жено? Іщі і з дїтинов! Тадь мы одрїзаны од світа!

Марґарета: Очам своїм не вірю! Вы спід землї? Тадь доокола глубокы лїсы, дикы звірї...

Кралёвна: Прошу вас і меном мого сынка, прихыльте нас під стрїху. Я буду вшытко робити, што повісте...

Лїсник: Подь дале. Місце ся найде.

Кралёвна: Приймийте ня хоць і за служку.

Лїсник: Лем подь. Догоднеме ся.

Кралёвна: Лем за кост і стрїху...

Марґарета: \Притримує кралёвну.\ Як ся ті подарило перейти болота, яругы? Ледва на ногах стоїш. Єсь зморена. Подь. Наїш ся.

Кралёвна: Ани не памнятам, як довго...

Лїсник: Потім нам порозповідаш.

Марґарета: Догоднеме ся. \Войдуть до хыжы.\

ОБРАЗ ДРУГЫЙ

\Лучка. Лїсник і Марґарета сушать сїно.\

Лїсник: Служка зо сыном є у нас штири рокы...

Марґарета: Освідчіла ся. Є усиловна, міла. Вшытко робить: грабать, варить, пере, коровы доїть...

Лїсник: Лем мі є чудне, же о собі і о сынови ани єдно словко не повіла. Ани одкы пришла, ани чом, ани мено...

Марґарета: Она скрывать свою тайну в сердцю, а тебе най то не трапить. Є робітна, чістотна, о хлопця ся прикладно старать, пелюшкы пере...

Лїсник: Даколи мам велику пасію ся єй звідати...

Марґарета: З пережытого ся іщі не опамятала, часто є выстрашена, задумана. Може ся боїть, же тот мстивый звірь ся обявить...

Лїсник: Чом мстивый? Чом не очекованый, мілый?

Марґарета: Такого їй жычу з цїлого сердця.

Лїсник: Зо сына око не спустить, стереже го як ястряб.

Марґарета: То є правда. Видно, же то є дїтина ласкы. Інакше бы лїсы-яругы не перешла і ту не служыла.

Лїсник: Праві зато ня даколи язык свербить...

Марґарета: Не вызвідуй ся! Моє чутя мі шепче, же раны ся їй іщі не сцїлили. Може уникла од зрады і небезпеченства. Час вшытко одкрыє. Не сміємe ся унаглити, бо могли бы сьме боляву рану отворити.

Лїсник: А я бы хотїв тот час ускорити. Най бы придав до кроку.

Марґарета: Не оповаж ся. Выстрашиш ю. Она мать і так дость того на плечох. Покыль сама не проговорить, покыль сама не зачне – ты ся єй болячок не дотуляй. Ани словком! Загрызний собі до языка. Служка і єй сын потребують безпеку, охрану. Хто знать, якы іщі настрагы їх чекають... Слухаш ня?

Лїсник: Чую. І уж собі затинам до языка.

ОПОНА ПАДАТЬ

ОБРАЗ ТРЕТЇЙ

\Кухня: пец, лавкы, на стїнах на полічках танїрикы, образы...\

Кралёвіч: \Бавить ся.\ Вежа ся мі зосыпала. Прутикы не вытримала. Поможеш мі, мамко, зась мі впала.

Кралёвна: \Несе міх на плечох.\ Почекай. Зерно мушу перенести до сыпанця.

Кралёвіч: Попонагляй ся.

Кралёвна: Мам велё роботы. \Одыйде.\

Кралёвіч: Нїґда ся зо мнов не бавиш. Лем фурт робиш...

Кралёвна: \Вернула ся.\ Міг бы-сь мі помочі?

Кралёвіч: Я іщі маленькый.

Кралёвна: Ани куркам зерно не высыплеш?

Кралёвіч: Куркам дам, они яїчка несуть, а когут їм зато заспівать. \Одыйде.\

Кралёвна: \Несе далшый міх.\

Кралёвіч: \Вбігне.\ Уж єм їм насыпав. Іщі дашто?

Кралёвна: \Вертать ся.\ Наллїй гусятам воду до корытка і такой принесь стружлины. Час летить, обід треба варити.\ Бере мітлу. Замітать.\

Кралёвіч: \Несе кошик стружлин, кладе ку шпаргету.\ Гусята такой вошли до корыта, купають ся.

Кралёвна: Они люблять воду.

Кралёвіч: Мамко, вчера мі пан лїсник повів, же росту як з воды. Што тым хотїв повісти?

Кралёвна: \Запалює в пецу.\ Же уж єсь великый.

Кралёвіч: \Стане перед маму.\ Кідь выросту, гадай, чім буду!

Кралёвна: То ня інтересує!

Кралёвіч: Лїсником. А баюсы такы довгы \указує\ собі запущу.

Кралёвна: \Сміє ся.\ Хто го знать, чім ты будеш...

Кралёвіч: Нї, мамко, роздумав єм собі. Буду пастырём конїв. Куплю їх аж сто!

Кралёвна: /Плаче.\ Не буде то....

Кралёвіч: Чом, мамко, плачеш? Кідь сто мало – та куплю пятьсто! Лем не плач.

Кралёвна: Я не плачу. То мі порох до ока впав.Чом бы єм мала плакати, но нї? Тадь сьме здравы, маме што їсти, де спати. Што нам іщі треба? \Цїлує го на чело.\ Світить. Ясно світить.

Кралёвіч: Ты ся усміваш? Тїшить тя, же їх буде пятьсто? А гривы будуть мати такы довгы. \Указує.\ Єдного коня мі обіцяв і пан лїсник.

Кралёвна: Коли?

Кралёвіч: Кідь єм вчера гускы пас. А же то не буде хоцьякый кінь.

Кралёвна: Што же буде на нїм незвычайне?

Кралёвіч: Буде цїлый білый-білый. А полетить, як куля з канона! Не нарахуєш до три – а уж буде за горами.

Кралёвна: Выпередить і леопарда?

Кралёвіч: Не похыбуй. А пан лїсник іщі хотїв знати, де мій отець. Мамко, де є мій нянько?

Кралёвна: Він... Він є...

Кралёвіч: Повідж - повідж! Хочу знати!

Кралёвна: Твій отець є барз далеко. І...боює.

Кралёвіч: Він- вояк? З кым боює? Коли ся верне?

Кралёвна: І я бы то хотїла знати, сынку. Але убезпечую тя, же отець ся ті верне.

Кралёвіч: Выдкы то знаш?

Кралёвна: Моє сердце мі то вночі пошептало.

Кралёвіч: Не міг бы ку нам прийти холем на єден день? Лем так ся указати і зась сїсти на коня і піти...

Кралёвна: Не може, бо він - велитель.

Кралёвіч: Велитель? Мій отець - капітан? Або ґенерал? Повідж мі. Прошу – барз тя прошу.

Кралёвна: Я ті, мій дорогый не можу повісти.

Кралёвіч: Він - найвысшый велитель? Кедь є найвысшый, та ся не чудую, же не може прийти ани на єден день. Найвысшый мусить вшытко рїшати, підписовати...

Кралёвна: Але отець ся істо верне. \Цїлує го на чело.\ Світить!

Кралёвіч: Што світить? Я ніч не віджу.

Кралёвна: Світить, сыночку, надїй. \Прикладать до шпаргета.\ Принесь воды до дзбаночка.

Кралёвіч: Принесу повный. \Бере дзбанок, розбігне ся.\ Ве-ерне-ее ся!

Кралёвна: \Сяде на лавку, тихо плаче.\

ОПОНА

ОБРАЗ ЧЕТВЕРТЫЙ

\Лїс. Ріка. Паствиско. Ззаду - сілуета хыжы.\

Краль: Пронаслїдують ня похыбности, ці в справных місцях глядам кралёвну і сына, ці сполягливых людей єм послав їх глядати. Жадны добры справы не приходять, а уж іде помаленькы на пятый рік од нашой розлучкы і од народжіня сына. Перед кым і чом єсь ся, люба Ольґо, скрыла? Цїлы місяцї ходжу по тых лїсах і нигде нихто, аж теперь! Коло хыжкы - пастушок гускы пасе. Може уж мі люде

порадять і ся зорьєнтую, де і в котрый бік. \Іде к пастухови\ Ей, пастушку!

Пастух: \Мотыля перестане хватати. Застав. Одразу розбігне ся ку хыжці.\

Краль: Не бій ся! Я ті укажу, што єсь іщі не відів.

Пастух: \Заставить ся.\ Што таке?

Краль: Ножик.

Пастух: Ножик - мам. \Махне руков.\

Краль: З выбиванов ручков.

Пастух: Є там того! Я мам зо желїзнов.

Краль: \Іде ку пастухови.\ Смоть. Ручка є перлами выбивана. А є острый.

Пастух: Мій - острїшый.

Краль: Ты го брусив?

Пастух: Лїсник.

Краль: Хто ті го дав?

Пастух: Лїсник, бо му гускы пасу і з потока воду ношу.Ты знаш гускы пасти?

Краль: Я іщі не пас.

Пастух: Кедь хочеш, я тя научу.

Краль: Науч. Я ті зато коня дам...

Пастух: Наперед мусиш собі вырубати паліцю. Пастух без паліції не є нихто. А од гусок не смієш одыйти, ани око з них спустити, бо лишка або ворона ті такой єдну украде.

Краль: Ты каждый день пасеш гускы?

Пастух: І вецераз за день. Гускы суть ненажерты. Напасуть ся, волята мають як опалкы, хвільку посидять, здримнуть і зась їх мусиш пасти. То не є лем так: напасеш і готово. Они такой голодны. То суть порядны нервы.

Краль: Ты і дашто інше робиш?

Пастух: Сїно помагам грабати, куркы кормлю... Лїсник мі зато коня обіцяв. Білого. Лем мушу іщі підрости.

Краль: Лїсник - твій отець?

Пастух: Што єсь? Я у нёго служу.

Краль: Служиш?

Пастух: Служу. То таке тяжке порозуміти?

Краль: Ты уж давно служиш?

Пастух: Одколи єм ся научів ходити.

Краль: А твоя мама?

Пастух: Мама? Она ня міцно любить. Так. \Указує затяты пясти.\

Краль: Она што робить?

Пастух: Вшытко.

Краль: Што – вшытко?

Пастух: Ты выдкы, же єсь такый нехапавый?

Краль: Повідж мі.

Пастух: Тебе плано учіли. Мамка \указує на палцях\ варить, сходы умывать, зерно на хырбеті носить, замітать, свині кормить, коровы доїть...

Краль: Тамта хыжа є ваша?

Пастух: Лїсникова. Він стражить кралёвскы лїсы. Він мі білого коня обіцяв.

Краль: А што є ваше, кідь хыжа є лїсникова?

Пастух: Вшытко, што выслужиме.

Краль: Што выслужите?

Пастух: З тобов є тяжка реч. Та рахуй. \Рахує на палцях\: є то хлїб, вода, стрїха, шматя, постіль, молоко... Ты чом маш лем єдну шаблю?

Краль: То мі стачіть. Я з єднов і в бою быв.

Пастух: То єсь слабый боёвник.

Краль: Я з нёв в многых битках воёвав...

Пастух: Мій отець в бою має дві. Єднов рубать гев \указує\, другов там \указує\.

Краль: А коня як тримать?...

Пастух: О-о-о, коня має мудрого. Стачіть му повісти «Леть!» і летить як птах, кідь «Стій!», та стоїть як скала. І мого білого так научу. Не віриш?

Краль: Вірю. Чом бы нї? Прозрадь мі, пастуху, як тя клічуть?

Пастух: Я мам мен! Каждый ня кліче інакше.

Краль: Мено маш лем єдно.

Пастух: Нї. Пан лїсник ня кліче Пастух. Ёго панї Мій Пастушку. Мамка Сынку мій, або Звіздочко моя. Но вызнаш ся в тім?

Краль: То мі якось не пасує...

Пастух: Ніч собі з того не роб. Мі, кедь дашто не пасує, та пан лїсник ня гнедь поучіть: „Не трап ся. Підростеш, порозумиш.“ \Заганять гускы.\

Краль: Де твій отець? Чом ку тобі не зайде?

Пастух: Прийде. Уж го з мамков чекаме, але не може прийти.

Краль: Чом? Ранили го?

Пастух: Што єсь? Тадь він з двома шаблями боює!

Краль: Є здравый, та бы міг...

Пастух: Мамка мі пошептала, же мій татко не є обычайный боёвник.

Краль: Што не повідаш!

Пастух: Є то так. Він є велитель! Не віриш?

Краль: Вірю.

Пастух: А лїсник не вірить. Ани ёго панї. Кідь єм їм то повів, та ся розосміяли. Чом ся і ты смієш? Же єм іщі нянька не відїв ани він мене?

Краль: Велитель бы міг на єден день зайти ку сынови.

Пастух: Мій нянько не може, бо він є великый велитель

Краль: Він - капітан?

Пастух: \Махне руков.\ Капітан є нула!

Краль: Та - ґенераль?

Пастух: І ґенераль є нула.

Краль: О-о-о!

Пастух: Чом ся чудуєш, як маленькый? Я не циґаню.

Краль: Ніч таке, пастуху, не тверджу.

Пастух: Ани ті не раджу. Моя мамка має правду: нянько ся наверне, лем іщі мусить бранити нашу країну перед неприятелём.

Краль: Має повинности?

Пастух: Мамка мі повіла: „Звіздочко моя, твій отець є велитель над вшыткыма велителями, і має велё-велё повинностей."

Краль: А кедь выжене неприятеля, потім што ся стане?

Пастух: Потім ся верне. А тот день, вояку, ся уж ближить.

Краль: Выдкы єсь ся дізнав?...

Пастух: Мамцї то сердце прозрадило.

Краль: Коли?

Пастух: Перед пару днями. А представ собі, кідь ся то од сердця дізнала, та ся розплакала. А довго плакала.

Краль: Од радости?

Пастух: Не похыбуй. Іщі мі повіла: „Сынку, нянько ся ті вертать. Дай, най ті звіздочку поцїлую."

Краль: І поцїловала?

Пастух: Міцно!

Краль: Де?

Пастух: Ту. \Укаже на чело.\

Краль: \Одгорне пастухови волосы на челї. Нечекано го двигне.\ Сыночку мій!\ Обїмать го, цїлує.\ Звіздочко моя!

Пастух: \Мече ся, копать, грызе краля.\ Мамко-о-о!\ Выхопить ся із обятя. Біжыть ку хыжи.\ Мамко-о-о!

ОПОНА

ОБРАЗ ПЯТЫЙ

\Кралёвска комната. Карча.\

Карча: \Недбало облечена, зостарнута.\ Краль ся не вертать. Уж ціла вічность уплынула од выгнаня неприятеля, а він фурт блудить-ходить по кралёвстві. Чом ся на мене так гнївать? Тадь не мать ани єден факт проти мене. Ніч руколапне, ніч конкретне. \Нервозно ходить.\ Ани мадзилником єм їй не уближыла. Глядило моє, \выберать го\ чом ся краль не вертать? Я бы му охотно помогла, болести утїшыла. Де є мій любезный краль? Што робить?

Зеркало: Праві говорить зо своїм сынком.

Карча: Што?! То - не правда! Тадь їх бурлива ріка потопила.

Зеркало: Захранили ся і щастно жыють...

Карча: Їх ани медвідь ани вовци не зъїли? Боже, што теперь ня чекать? /Озве ся тріснутя, світло на момент згасне.\ Трест ся ближить? Што буде зо мнов? \Скубле собі волосы.\ Зеркало, ніч радостне не видиш?

Зеркало: Мам і веселе, але не про тебе.

Карча: Тадь я їм властнов руков ани волосок не скривила, і лїкы єм їй мішала...

Зеркало: Якы то были лїкы?

Карча: Стуль пыск! Не знесу таке понижіня. Розплинув ся мій ідеал. Одкотуляла ся моя кралёвска коруна. Што ня чекать?

Зеркало: Кара! Божа і людьска.

Карча: Чі-іт! Я тя... \Шмарить зеркало. Вхопить ся за сердце. \То мій ко-о-нець... \ Падать.\

ОПОНА.

ОБРАЗ ШЕСТЫЙ

\Лїс. Ріка. Хыжа.\

Пастух: \Біжыть ку хыжи.\ Мамко-оо!

Кралёвна: \Выбігне з хыжы.\ Што ся стало? Чом плачеш?

Пастух: Він ня хотїв задусити.

Кралёвна: Хто?

Пастух: \Тримле ся мамы за сукню.\ Вояк.

Кралёвна: Чом тя хотїв задусити?

Пастух: Стиснув ня і цїловав... аж дусив.

Кралёвна: Цїловав?

Пастух: Міцно. На чело і повідав: „Сынку мій.“

Кралёвна: Як тя ословив?

Пастух: „Звіздочко моя.“ А я до нёго копав, грыз єм го...

Кралёвна: /Бере сына за руку, ідуть опроти кралёви.\ Сынку, тадь то твій отець!

Пастух: Отець? А лем з єднов шаблёв боює?

Лїсник і Марґарета: \Вышли з хыжы. Призерають ся.\

Краль: \Застане перед Ольґов і сыном. Клякне.\ Кралёвно моя наймілїша, сынку мій першороджeный, тота стрїча є в моїм жывотї найщастнїшов хвілёв. Дякую Богу, же по довгых роках сьме вєдно. Я вірив, не страчав єм надію.

Пастух: Мамко, ты - кралёвна? А він - найвысшый велитель, а плаче?

Краль: \Встав. Цїлує Ольґу, сына.\ Нашов єм вас, мої найдорогшы.\ Ідуть ку хыжи. Лїсник отворять двері, руков указує, няй войдуть.\

Пастух: \Кедь ся приближыли ку лїсникови.\ Пане лїснику, то - мій нянько. Він - краль! І велитель над велителями. Но гускы не знать пасти. Але я го научу! \Вшыткы входять до хыжы.\

ОПОНА

ЕПІЛОҐ

\Дїдо перед опонов\

Дїдо: Дїткы мої, лїсникова хыжа таку щастну стрїчу не зажыла. Пару днїв в нїй споминали на великого медвідя, лїчіву воду в студенцї, на одважных боёвників князя Лаборця, на першу стрїчу краля зо сыном на паствиску. Краль ся на свій замок рихтовав. При одходї не забыв дати лїсникови і ёго женї заслужену одміну, бо кралёвнї і їх сынови нелем двері до хыжы, но і свої сердця настерж отворили. Кедь колеса кочів сперед лїсниковой хыжы ся ку замку погли і ряфы на каміню іскры выкресали, тогды, мілы дїткы, в книжцї дзвоник одзвонив - нашій приповідцї конець. \Кланять ся.\

ПРИПОВІДКА О ДРОТАРЁВИ

ДІЁВЫ ОСОБЫ:

Краль

Кралёвна

Ізабела, прінцезна

Радця

Отець

Мати

Осиф, їх сын

Марька, ёго фраїрка

Хлопці: Мішко, Петро

Першый майстер

Другый майстер

Перша ворожыля

Друга ворожыля

Кума

Циґане

Першый слуга

Другый слуга

Третїй слуга

Варташ

Медвідь

Бубнарь

Кухарь

Дїдо розповідач і учітель дротованя

Служкы

Люде на селї

Розповідач \Перед опонов\:

Хлопцї і дївчата,

я вам днесь розповім

о єднім хлопцёви,

котрый ся барз давно

в Камюнцї народив

і він своє село

шыроко - далеко
як дротарь прославив.
Было то уж давно,
бо то тогды іщі
не знали летадло,
і газдове поле
лем плугом орали,
і то деревяным.
Позерайте, діткы,
бо уж дротарика
із крещіня несуть
в пелюшках і в чепцю.

ПЕРШЫЙ ОБРАЗ

\Ґаздівска хыжа, впереді колыска.
Кума войде.\

Кума: Слава Ісусу Хрісту.

Отець: Слава і во вікы.
Што же нам несете
в тім білім узлику.

Кума: Взяла я єм од вас
маленьке поганча,
а принесла єм вам
вірне хрістіанча.

Отець: Най вам зато, кумо,
Бог вынагородить.

Мати: А яке мать мено?

Кума: Барз шумненьке: Осиф.

Отець: О-о-о, мено є красне.

Кума: Нелем мено, куме,
він - наша надія,
щастя і істота,
бо кедь він выросте,
буде добрый газда
дома і на ланах
і на цілый хотарь.

Окрем того буде
і шыковный дротарь.
Буде вам опоров –
він вас забезпечіть
на стары колїна
стрїхов над головов
і достатком хлїба.
Я ті, Ошьку, давам
крижмо – три філерї,
жебы-сь добрым людём
фурт отворив дверї.
Мати: Най вас Бог выслышить!
Отець: Кебы ся так стало!
Дяковав бы-м Богу.
Подьте, кумо, дале.
Сїдайте ку столу. \Бере дїтину, жегнать,
цїлує, подавать женї.
Она робить то саме і кладе сына до
колыскы.\
Кума: Кедь то мусить быти... \Сїдають.
Отець наливать. Зміна світла. Зъявить
ся ворожка і іде ку колысцї.\
Перша ворожыля:
Чітам з твоёй звізды
на высокім небі,
же маш очі смілы
і уж знаш напевнї,
котров підеш стежов.
До вінка, Осифку,
дам ті відерочко \кладе до колыскы\
вєдно з молоточком.
Третїй подарунок -
штось міле, шумне -
я ті не прозраджу -
ты сам го здобудеш. \Зміна світла. Счезне. Зъявить ся друга ворожыля.\
Друга ворожыля:

Тьфу-уй! Проклятый хлопче,
роб ты, што лем хочеш -
криж свій тяжкый, твердый
є ті предурченый.
Ты го не обыйдеш,
пред ним ся не скрыеш! \Іде ку колысці,
грозить му кульбахов.\
Я твою надію,
твоє щастя змарню!
Тов кульбахов зніщу! \Зміна світла.\

ДРУГЫЙ ОБРАЗ

/Паствиско перед домом. Діти ся бавлять,
скачуть... Впереді Петро, Мішко, Осиф.\

Осиф: Слухайте, парібци.
Може о шість років,
кедь трохы підросту,
істо буду носив
по дротарьці крошню.
Петро: Ці-м тя при купаню,
Ошьку, не варовав:
не скач до банюра,
бо ся ті в голові
розум гнедь допутать.
Осиф: Уж не фіґлюй, Петре.
Я то думам важні.
Піду я із крошнёв,
зароблю пінязі,
куплю собі коні,
новенькы серсаны,
на серсан бляйцярі
і дзвонкы голосны...
Мішко: Ани я не од мачохы!
Не бою ся крошні.
З мене ся не стане

ніґда марнотратник—
одкладати зачну
кажденькый ґрайцарик.
Потім з наскладаных
збудую будинок
красный мурованый...
Петро: А я тужу, хлопці,
на моїй дротарьці
зблизка увідіти
в ціленькій параді
пана найвекшого –
цісаря нашого.
Мішко: Фі-і-й га!
Петро: Нашого цісаря,
ёго жену, дївку,
сына ґенераля
і гачурів сивых...
Осиф: Подьме-ле мы дому,
бо уж довго, хлопці,
лем так молотиме
порожню солому. /Дїти ся розходять.
Зъявлять ся дїдо з крошнёв і з горнятём.\
Дїдо: Ошьку, ноле-м зостань.
Рокы летять, ростеш,
уж є з тебе гардый
і великый хлопець.
Осиф: Я з камаратами...
Дїдо: Осифе-парібче,
дость єсь ся наскакав,
фіґлїв навыстраяв.
Теперь подь, скусиме
оправити відро,
шумнї заплатати,
і глиняный горнець
добрї здротовати.
Осиф: Де ся понагляте?

Лишме то на завтра.

Дїдо: Жывот не заставиш.

Стара мудра правда

є, сынку, зретельна:

што можеш зробити днеська,

не лишай на завтра.

Осиф: \Сїдать\: Спомняньте і тоту:

од тяжкой намагы

скорше конї дохнуть.

Дїдо: Не загваряй. Зачний!

Познам мудерлантів.

Осиф \Бере серсан, стриже бляху...\ :

О-о, дїры порядны.

Ці ся мі подарить

выстричі із бляхы...

Дїдо: Перша є парадна,

но друга зубката.

Платкы мусять быти

як яєчка-яйця

од той істой куркы.

Нову, Ошьку, выстриж,

прецвіч собі руку.

І око най звыкать

на єднаку міру.

Вера, велё цвику

треба. Зато скушай,

пробуй, най не буде

з тебе бабрак, фушер.

Осиф: Так, готово, дїду.

За роботу першу

кілько заплатите?

Знам, хыбы выткнете,

ніч не одпустите.

Дїдо \Обзерать роботу\:

Но, дротарю малый,

не было то фрышне,

платав єсь помалы,
але не найгірше,
но і завтра, Ошьку,
вшытко повториме.
Осиф: Завтра зась учіня?
Дїдо: Протестуєш марнї.
Зручность мусиш мати.
А зараз, Осифе,
прейдеме на інше:
я тя зась прескушам,
ці ты єсь не забыв.
што сьме ся учіли
вчера по мадярьскы.
Осиф: О, головко моя,
коли же ті, коли
дадуть уж покоя?
Дїдо: Што ся мі выкручаш?
Не будь, Ошю, смішный:
єсь молодый шугай
і маш розум свіжый,
та ся уч! Послухай!
Без мадярьской речі,
як ся на Мадярах,
як ся дорозумиш?
Без языка – зблудиш.
Рахуй по мадярьскы!
Осиф: Egy, kettö, három, négy, öt, hat...
Дїдо: Добрый день, красна панї.
Осиф: Jó napot, szép hölgy.
Дїдо: Лем будь ученливый.
І дость терпезливый,
та о пару років,
може тя дротарї
зволять за рихтаря.
Осиф \Бере горнець, місить тїсто...\:
Дїду, люде гварять,

же сьте дротарь-майстер
і же на дротарьці
добрї зарабляте.
Дїдо: Є дость добрых майстрів.
Осиф: До чого сьте, дїду,
в жывотї найвеце
вкладали пінязї?
Чого сьте ся зрекли?
Дїдо: Чом тя тото трапить?
Ты маш коли над тым
головку ламати.
Осиф: Мене інтересує...
Дїдо: Но кедь єсь зведавый...
Лем ці з того, фіям,
не будеш скламаный.
Ошьку, пінязь треба
обертати в руках,
велё зважовати,
бо ся ті понукать
тілько шумных чачок!
Спокусніць є велё,
веце як мурянок:
ту є цігаретля,
ковбаса, палїнка,
зводна грїшна жена,
там красне одїня...
Осиф: А вы сьте до чого...
Дїдо: Ошьку, од маленька
про мене на першім
місцю была земля,
роля, бо она тя
хранить од голоду.
Друга была певна
стрїха над головов.
Осиф: То вы лем до тых двох
пінязї вкладате?

Дїдо: Видить ся ті мало?
Тото є фундамент!
На нїм потім можеш
дале муровати,
і зо женов, і з дїтми
дале зліїпшовати.
Але главнї, Ошьку,
тото ті прозраджу:
де бы-сь не дротарив
далеко во світї,
ці уж на Мораві,
ці в прекраснім Пештї,
або і в Сербії,
кедь там нараз буде
смутно твому сердцю,
а кедь будеш мати
душу утраплену,
тогды барз захочеш
увідїти землю,
котра тобі патрить,
котру ты єсь орав,
котру ты єсь своїм
дрїбным потом полляв.
Тогды барз захочеш
быти в хыжи своїй
і ку дїткам сїсти
ку своёму столу.
Вера, так є, сынку:
своя родна стріха,
родна реч і земля -
то - істота, сила.
Хто свій хотарь зрадить,
зрадить своє племя,
тот, хоць є богатый,
вічно ся лем трапить.
Тото не забывай во світї далекім,

кідь понесеш крошню
на своїм хырбеті.

ТРЕТЇЙ ОБРАЗ

\Цигане грають, танцюють...\

Ізабела: \Свисне.\ Стій, весела збербо!
Хто ту розказує?

1. Циґан: Та они, прінцезно.

Ізабела: Циґане, слугове,
ставайте до шору.
Слухай, море! Хто з вас
найміцнїше свисне,
того дар не мине -
про того ся пече
паця до червена.

1. Циґан: О-о, то стоїть зато!

Ізабела: \Стоять в шорї.\
Зачінаме, бандо!\ Свистять.\
Твій быв найміцнїшый.
Най тебе, зубатый,
смачный дар потїшить. \Несуть печене пацятко.\
Цигане, што несеш?

1.Циґан: Та, прнцезно, флінту.

Ізабела: А маш єй набиту?

1.Циґан: Міцно. А мам іщі
в засобі три кулї.
Ізабела: Подай мі ю, Дюрі,
най собі выстрїлю.
Ей, танцюйте, скачте \Стрїлять...Крик, танець. На сценї ся обявить краль...\
Музиканты, грайте!
„Упретеле башавел,
мамічіне текеле,
мена джа...“ \Одходять.\

Краль: \Вхопив ся за голову.\ Што маме, любезны,
робити з прінцезнов?

Кралёвна: Приказы і рады
обертать на сміхы.

Я ся уж од ганьбы
не знам де подїти.
Радця: Є розкокошена.
Барз є розпещена!
Каждый день вычінять,
як коза шалена,
як стара бортыня.
Кралёвна: Спробуй, кралю, іщі
своїм мудрым словом
догварити дївцї.
Краль: Нї-ї! Замкну прінцезну
до темной темніцї,
не даме їй їдло, воду...
Там дістане розум.
Кралёвна: Нї, любезный кралю.
пукло бы мі сердце
з великого жалю.
Радця: Збавите ся ганьбы,
кедь теперь на дереш
натягнете дївку
і дате вытяти
по голій задніцї
холем так три-штири.
Кралёвна: О-о, ангелы святы...
Радця: Дайте вы на мене:
паліця бортакы
з нёй раз-два выжене.
Кралёвна: Ой, Боже, заваруй
од той брыдкой кары!
Радця: Потім, мої мілы,
лем єдно споможе.
Краль: Гварь! Не чекай довше.
Радця: Моя рада проста:
дївку зачепити,
оддати за прінца...
Кралёвна: Ой-ёй! Бій ся грїха.

Де ж мою маленьку...

Краль: Вера. Зачепити!

Клічте Ізабелу!

Радця: Позвий Ізабелу! \Чути: Ізабел-о-о-о! Она войде.\

Краль: Ізабело міла,

дость уж было ганьбы.

Дївка єсь як ружа.

Готуй ся до свадьбы! \Прінцезна од сміху підскочіть.\

Выбереш сі мужа, \Прінцезна ся злостить...\

Мы тя зачепиме...

Ведь маш свої рокы.

Ізабела: Я під вінець? \Палцём вказує на чело...\

Вам істотнї тото...

Таку не співали! \Одходить.\

Краль: Стій! Покы щі жыю,

я ту розказую!

Мусиш. І готово!

Без єдного слова!

Ізабела: Ваша ясность, кралю

і мамко-кралёвно,

ку свадьбі приволю,

але вы найперше

сповните мі просьбу.

Краль: Сповню єй до буквы.

Яка же то буде?

Ізабела: Гнедь вам єй прозраджу.

Выдам ся хоць завтра

за такого майстра,

котрый нам докаже

мнов розбите яйце

зручнї поскладати,

шумнї позлїпляти,

і най він до нёго

влліє білок, жовток,

і най яйце буде

без ямок, без рубців.

Най є, кралю, оно
на нерозознаня
од нерозбитого.
А жебы про майстра
то не было легке...
Краль: Што ты іщі веце?...
Ізабела: Най тото яїчко
майстер обдротує,
фіґурками звірят
най го оціфрує.
Кедь ся вам подарить
десь такого найти,
перед ним на замку
розобю яйце рано
а ёго робота
най буде скінчена
в тот день до вечера.
А моє желаня
най буде сповнене
за три днї і ночі,
бо інакше, кралю,
ніт уж вам помочі:
піду з Циґанами
горами-долами.
Краль: О-о-о, Боже, помілуй,
одкы же ты взяла,
коли-сь выдумала
таку страшну просьбу?
Де же я такого,
дївко, майстра возьму?
О такых шыковных
- ку тому молодых -
ани не писали.
Кралёвна: Ани стары люде
ніч не розправяли. \Ізабела ся поклонить, одходить.\
Радця: Мій любезный кралю,

я ті так пораджу:
нач збыхы, дудраня
і ламентованя.
Нихто з них не змудрів.
Закліч своїх слугів
і дай їм розказы -
няй глядають майстрів.
Краль: \Целенґать. Входять 1.-3. слуга.\
Вы, слугове мої,
берьте быстры конї.
пінязї і страву
і ідьте глядати
каждый в іншу страну
шыковного майстра,
котрый і розбите яйце
зліпить, оціфрує.
Глядайте день і ніч.
Чекам на новину.
Хто такого найде,
дістане одміну. \Слугове ся кланяють, одходять.\

ЧЕТВЕРТЫЙ ОБРАЗ

\На селї бубнарь бубнує. Люде.\
На знамость ся давать
кумштарям, дротарям,
же наш добрый пан краль
потребують майстра,
котрый їм докаже
і розбите яйце
зручнї поскладати,
шувнї позліпляти,
же наконець ёго
нихто не розознать
од нерозбитого.
Окрем того майстер
мусить тото яйце

і обдротовати,
і оціфровати.
Хто тото докаже,
одміну дістане
прінцезну за жену,
горы і палаты
і три міхы злата.
Такый зручный кумштарь
най гнедь-зараз рушать
на кралёвскый замок,
бо часу є мало,
лем три днї і ночі.
Осиф: Няню мій і мамо,
што кедь я ся зараз
поберу на замок
і спробую щастя?
Отець: То ся мі приснило?
Ты? Ся ті в голові
покаламутило?
Дїдо: Чом бы не спробовав?
Дость світом вандровав.
Осиф: Мамо люба, няню,
шість років дротую,
теперь є на семый,
може же то буде
рік благословеный.
Марька: Хочеш ня лишыти?
Я тобі вірила,
против тобі криве
слово-м не повіла,
а теперь за жену
выбереш прінцезну?
Осиф: Моя люба Марько,
боїш ся надарьмо.
Я ся ті наверну.
Марька: Вірю ті, не зрадиш.

Зато я при каждім
твоїм, Ошьку, кроку
буду ті при боку.
Осиф: Уж єм ся розгоднув.
Іду сі по крошню,
выкрочу на замок.
Збогом, няню, мамо.
Мати: Та, Боже, тя провадь! \Жегнать го.\
Отець: Не забудь, же-сь од нас. \Подавать руку.\
Дїдо: А верний ся, Ошьку,
зась на землю родну. \Осиф одходить.\
Перша ворожыля: Няй твоя одвага \Входить.\
буде пожегнана.
Друга ворожыля: Пішов єсь, дротарю?
За свою одвагу
будеш высміяный,
страшно покараный. \Грозить паліцёв. Зміна світла.\

ПЯТЫЙ ОБРАЗ

\Лїс. Іде Осиф з крошнёв, на нїй молоточок, відерко, боканчі на плечу.\
Осиф: Цїлу ніч єм ішов,
уж єм унавленый
і мам свої ногы
цалком здораняны. \Сяде. Крошню давать під голову.\
Оддыхну я собі,
холем так трошечкы,
бо ня іщі чекать
тот лїс неконечный. \Заспить.\
Друга ворожыля: Ту єсь, ґавалїр
Што ся ті забагло,
што ся захотїло?
Мати горы-долы
і од краля злато
і шувну прінцезну?
Ха-хааа! Тьфуй-тьфуй! \Зміна світла. Дым. Крутить кульбахов. З Осифа є скала.\
Ту маш, неморесный!

А є з тебе скала,
тверда і дїрава,
і най вічно з тебе
зимна вода тече.
Хе-еее. \Одходить.\
Першый майстер: \Быстрый крок.\
Я - шыковный майстер,
зву ся Юрко Алберт.
Я ся вызнам в кумштї -
єм найлїпшый кушнїр.
Іду ку кралёви
і на ёго дворі
раз-два я позлїплям
розбите яєчко
і по тій роботї
буде мі весело -
зачну кралёвати
в країнї богатій.
Марька: \Входячі волать.\ Ошьку-у! Тадь ся озвий!
Де єсь ся мі подїв?
Де єсь, мій любезный?
Ці єсь даґде, Ошьку,
скалов приваленый?
\Перша ворожыля пришла і веде Марьку... до відерка воду наберать, кропить, молоточком клепне... світла щезнуть.\
Осиф: О-о, заспав єм твердо.
Як довго єм лежав?
Якый час перешов?
Што ся ту чінило? \Встав.\
Но ніч, возьму крошню
і придам до кроку,
бо краль на ня чекать.
\Одходить співаючі „Казала мі мати горї гускы гнати а я їх одвертав, не дали мі спати...“

ШЕСТЫЙ ОБРАЗ

\Рано в замку. Стіл, лавка, шафлик.\

Краль: Вчера пред вечером
прилетїла справа:
нашли і привели
великого майстра.
Ізабела: То єм не чекала.
Краль: Уж го накормили,
добрї погостили.
\Входить кралёвна, служкы... єдна подавать Ізабелї миску з яєчками.\
Ізабела: Я ёму не вірю.
Майстре-чародїю,
перед западом сонця
мы ся пересвідчіме,
ці ряднї зроблена,
ці гардї скінчена
на яйцю робота. \Яєчко пустить до шафлика. Вшыткы одходять.\
Першый майстер: \Обходить шафлик.\
Уж знам, як зачати:
треба мі шкарлупкы
ку собі складати
і тоненьков іглов,
павучінков-нитков
шкарлупкы зошыю
і уж о годину
я днесь выфасую
велику одміну! \Штось у шафлику пробує.\
Фляга бы тя взяла!
При першім дотыку
гнедь мі пукаш, праскаш...
но я ті перейду
через куртый розум:
клеём тя так зліплю,
же тя не розторгнуть... /Потягує...\
Трим, потворо, бо ті...
З тобов сі дам рады:

Дротом я тя стягну!

Та-ак! Теперь тя порядні...

Пукло. Ніт серенчі. \Вставать. Складать серсан...\

Што теперь робити?

Як одты утечі? \Бухать на двері.\

Варташ: \Одомыкать.\ Уж ціле яєчко?

Нашому кралёви

заспівать сердечко.

Першый майстер: \Бухне до дверей, двері звалять варташа, майстер утікать.\

Варташ: Вх-о-о-о-пте го!

Пусть пса! Най му ґачі... \Влетить краль, Ізабела...\

Краль: Боже! Зась - скламаня?

Чом на ня зосылаш

лем саме скараня?

Ізабела: \Весело.\ Ці-м не повідала?

Ніт такого майстра,

котрый бы яєчко

позліпляв, поскладав

так, як я то жадам.

Ніт, ани не буде!

Хе-ееееее! \Одходить. Світла. Музика.\

СЕМЫЙ ОБРАЗ

\Ліс.\

Осиф: Такый світ далекый.

Ледва ногы влечу,

але не застану,

ни на пняк не сяду,

бо бы-м такой заспав

і не пришов начас

на кралёвскый замок. \Друга ворожыля світить на Осифа.\

Што то там за світло

таке ясне блисло?

Чом фурт іде ближе?

Ой, очі мі ріже. \Зацланять очі.\

Крутить ся голова,

страчам владу в ногах... \Падать.\

Друга ворожыля: Та єсь ся улапив,

як паткань до пасти?

Тьфуй, тьфуй! Ха-аааа!

Уж єсь, Ошьку, сліпый.

Нїґда не увидиш

небо, землю, квіткы,

ани няня, мамку,

ани свою Марьку.

Будеш мати цмоту

до самого гробу.

Іщі ку вшыткому

єсь, дротарю, оглух.

Ха-хааа! \Одходить.\

Другый майстер: \Выпарадженый, окулярї, палічка, поспівує.\

Днеська вечур прийду

на кралёвскый замок

і завтра над раном

розбите яєчко

поскладам барз легко.

Кедь го оціфрую,

велике богатство

в тот день выфасую.

О, жегнать мі небо:

я сяду на престол

мягкый, позлаченый... \Увідїв Осифа.\

Што то за неборак

лежыть ту при соснах?

Жыє? Ці є мертвый? \Палічков ся дотыкать.\

Осиф: Помож! Я на очі не віджу...

Другый майстер: Што ту, дзяде, робиш?

Осиф: Іду ку кралёви,

бо він глядать майстра...

Другый майстер: Огыдо! Пияку!

Я буду на замку

выволеный майстер.

Ты ту здохний, дзяде. \Одходить.\

Марька: \Входить.\ Зась нове нещастя

тя достигло, нашло?

Чом ту лежыш, Ошьку?

О, ты-сь осліїп, оглух.

Хто тобі готує

уражкы, потупы?

Што я мам робити,

соколе мій любый? \Приходить 1. ворожыля, усмернює Марьку.\

Як же ті помочі,

жебы зась віділи

твої синї очі? \Ворожыля подавать їй дзбанок...\

Чім я тя, Осифку,

чім тя одчарую?

Ани чіста вода

бы ті не спомогла?

Я тя з нёв покроплю, \Кропить...\

умыю... О, зазрак!

Вдяка пану Богу.

Він очі отварять

і ся мі усмівать... \Світла. Марька і ворожыля одходять\

Осиф: Што ся зо мнов робить?

Стратив єм притомность?

Як єм лежав довго?

Сонце є высоко.

Скоро уж день другый

на замок ся наглю.

Так бы єм оддыхнув.

Кости бы-м натягнув,

але мушу іти, \Вставать.\

бо наш краль є в біді.

ВОСЬМЫЙ ОБРАЗ

\Рано. Замок. На сценї стіл, шафлик\

Краль: Хто так міцно дуркать? \Войде 2. слуга.\

О, то другый слуга.

Другый слуга: Найяснїша ясность,
я вам веду майстра,
котрый вашу старость
з мыслї вам выжене
і вылїчіть сердце.
Краль: В чім же є він майстер?
Другый слуга: Є великый зналець:
чуда, кралю, творить.
Краль: Не плетеш дві за три?
Інакше тя арешт...
Другый слуга: Вірьте. Ёго ручка
зручна, і без ключа
одомыкать замкы
і богаты лады.
Краль: Выдумуєш, слуго.
Другый слуга: Він палічков выгнав
з цісаря хвороту! \Войде Ізабела, слухать.\
З ока жылку выбрав.
І в зазрачнім горнцю
варить златы ниткы.
Він є капаціта!
Краль: Же є такый схопный?
Ізабела: Іщі ся укаже.
ці є такый майстер.
Другый слуга: Він істо – істотнї,
- кым ся сонце скрыє,
розбите яєчко
зліпить, оціфрує.
Краль: Кебы была правда!
Най войде тот зазрак. \Входить майстер,
кралёвна.\
Ізабела: Майстре - чародїю,
пред западом сонця
мы ся пресвідчіме,
ці рядні зроблена,
ці гардї скінчена

на яйцю робота. \Пустить яйце до шафлика.\

Краль: Не склам нас, маєстро.

Дам ті град, маєток... \Выходять.\

Другый майстер: Слуго! Гей, лінивцю!

Варташ: Слухам, чародію.

Другый майстер: Принесь файне вино

і печену гуску.

Варташ: Як рачать, їх мілость.

Другый майстер: Ой, ты, старый кралю,

ты од злости пукнеш,

бо ты не хыруєш,

якый я в тім палцю \Двигне.\

і в тім окулярю

кумшт великый ношу!

Варташ: Пане майстре, кухарь \Кладе на стіл.\

посылать вам вшытко.

На добрый ужыток!

Другый майстер: О, кілько розкошу! \Пє...\

Мушу обновити

свій розум і силы

до смертелной биткы

з розбитым яєчком

о кралёвскый престол.

Я трошечкы посплю.

\Заспить. Зачне ся СОН: є на білім коню, коруна на голові, люде ся кланяють... кінь ся сторгне, краль падать...Майстер ся зобудить, на сценї стіл, шафлик перевернутый. Войдуть люде...\

Краль: Берь ся з мого замку!

Слуга: Тьфуй! На, дарможрачу! \Вдарить го.\

Тебе лем на дереш,

лем тя бити – тяти,

кым ся до ногавіць

рідко не по -----!

Ізабела: Ці-м не повідала? \Підскакує.\

Ніт такого майстра...

Краль: О, мілый мій Боже,

зась нам одлетїла
спід стрїхы надїя.
Кралёвна: Кедь ю не выдаме,
хто же з нёв дасть рады?
Буде выстраяти,
як цапы рогаты.
Третїй слуга: Ваша міла ясность.\Вошов.\
я лечу здалека,
бо-м нашов такого
майстра шыковного,
котрый Ізабелї
з головы выжене...
Краль: Дость выхвалёваня!
Двоми ту уж были,
а выслїдок - ганьба
і розчарованя! \Войде Ізабела. Слухать.\
Мали рукы лївы.
Тот не буде лїпшый.
Третїй слуга: Тот є сполягливый.
Краль: Яке мать ремесло?
Третїй слуга: Посылать го небо:
він є дротарь, кралю. \Ізабела ся хваче за голову.\
Краль: Што? Яке? Зопакуй!
Третїй слуга: Дротарь!
Він зручнї оправить
спружины, годинкы,
розбиты погары
і на дверях клямкы...
Газдынї як пана
го выпроваджають
і го вшыткы люде
майстром величають.
Ізабела: Дротарь, а же майстер?
Буде то даякый
дзядиско незґрабный,
фушер, ошарпанець.

Краль: Дївко, не зосмішнюй,
ведь го не познаме,
а хто ту мать правду,
завтра ся укаже.

ДЕВЯТЫЙ ОБРАЗ

/Лїс.Осиф іде з крошнёв.\

Осиф: Другый день ся хылить
ку свому западу.
Дійду я днесь вечур
до паньского замку?
Што же я там зазрив? \При стромку дзбанок.\
Што є під смеречком?
То є дзбанок з медом. \Двигать, нюхать.\
О, якый пахнячій.
Істо солоденькый. \Бере на палець.\
Скоштую трошечкы. \Оближе. Штось трїсне, Осиф
ся змінив на медвідя.\

Друга ворожыля: \Іде ку медвідёви.\
Хе-еее!
Змінив єсь ся. Здурїв!
Уж з моїх пазурїв
ся вон не дістанеш!
Уж тя не захранить
ани твоя ласка -
твоя сміла Марька.
Тобі лем споможе
даякый полёвник,
кедь ся в ночі змылить
і ті до головкы
три кулї выстрїлить.
Хе-хе-хе. \Одходить. Зъявить ся Марька.\

Марька: Ці ся мі подарить,
Осифку, тя найти?
Яке зась нещастя,
нечекана зрада

в лїсї на тя стрежыть? \Увидить медвідя.\
Яка то облуда
ту по лїсї блукать?
Де ся мам подїти?
До ямы скочіти? \Медвідёви.\
Што жадаш од мене?
Я про тя ніч не мам
а жывот ті не дам!
Мам го про Осифка. \Вкаже ся 1. ворожыля, усмернює\
Я про нёго жыю.
Тебе лем погласкам, \ Гласкать медвідя.\
поутерам слызу. \Світла: медвідь, Марька і 1. ворожыля щезнуть. \
Осиф: Добрї-м собі здримнув.\Встане.\
І чую чудесну
в руках своїх силу,
ногы уж не терпнуть...
Сонце ся спустило.
Мушу іти фрышно,
жебы-м до вечера
быв в замку, бо завтра
гнедь зрана ня чекать
скушка із дротарьства. \Выкрочіть.\

ДЕСЯТЫЙ ОБРАЗ

\На замку. Краль, кралёвна, слугове, Осиф з крошнёв, шафлик... Голосы: Ізабело-оо!\
Ізабела: \Входить.\ Но-о, што ся ту робить? Ці на замку горить?
Краль: Уж на тя чекаме.
І наш дротарь-майстер.
Ізабела: \Брыдко посмотрить на Осифа.\
Ага! Уж знам. Дротарь.
Днесь собі на замку
істо зробиш ганьбу.

Буде комедія,
а з одміны – фіґа! /Бере яйце, пустить до шафлика.\
При западї сонця
мы ся пресвідчіме,
ці рядні зроблена,
ці гардї скінчена
на яйцю робота.
Вечур увидиме,
ці-сь істотні майстер,
ці людей не циґаниш. \Вшыткы одыйдуть.\
Осиф: Порядно-сь, яєчко,
рядні єсь розбите.
Ціле єсь вытекло.
Одкы мам зачати
тя оправлёвати?
Што кедь шкарупочкы,
тоты два кусочкы...
Нї! Што так за блану?...
Маш єй здораняну.
Ту я попробую \Выберать солому.\
до тебе дыхнути
і так тя, яєчко,
із дна наддвигнути. \Дує.\
Здасть ся, же помогло,
трошечкы ся погло.
Уж зретельнї віджу
пуклины, дїрочкы.
А тоты щербины
дрїбны фалаточкы
авкурат прекрыють \Місить тїсто, ліпить...\
Пасуєш. Ты-сь одты.
А з той страны тїстом
дїрку залїпиме
і так тобі міле
личко обновиме.
Іщі ту... Ты одкы

ся ту, мале, береш?
Но і тебе припоїме,
бо ты гев належиш
і так другу страну
маме позліпляну.
Теперь лем ложочков \Выберать з крошнї.\
через тоту дїрку
звышок білка, жовтка
назад до тя вллїю.
Іщі тоту квапку.
Так, теперь тя запру –
і дїрку остатню
шыковно заплатам.
Іщі тя спрезерам \Выберать, чістить, обзерать, на тварь прикладать, ці є гладке...\
помалы, докладно,
ці нагодов даґде
не єсь здораняне,
ці не єсь рапаве...
Бо дарьмо, фазона
фурт была і буде
майстрова робота.
Ани-м ся не наздав,
уж є ту полудне.
Зато мі жалудок
міцно вырчіть, дудре. \Крыє яйце до кешенї.\
Слуго, де єсь? Бодай
тебе гуска копла.
Варташ: Што же ся там робить?
Ці і тобі треба
зраховати ребра?
Осиф: Варташу, одмыкай
і панство позывай. \Осиф став за зацлону.\
Варташ: Ключ мать краль. Чекайте. \Чути одмыканя.\
Краль: \Входить.\ Де ся подїв майстер?
І дротарь нас скламав?
Зась нас Бог покарав?

Ізабела: \Пляскать собі.\ Ці-м не мала правду?
Дротарь - то фушерство!
Осиф: \Выйде.\ Нї, пышна прінцезно!
Краль: Чом нас звеш, дротарю?
Осиф: Я вас прошу, кралю,
розкажте кухарям,
най мі файный обід... \Краль поручать слугови...\
Ізабела: Што же, обід? Тобі? \Глядать яйце в шафлику, під лавков, в крошнї, під ёго серзаком...\
А то такой зараз?
А де є твій зазрак -
злїпене яєчко?
Осиф: І най бы прінцезна
ласкаво принесла
з мисочков яєчка,
з котрых з таков силов
єдно ту розбила. \Ізабелї гнедь подавають миску.\
Зрахуйте, прінцезно,
кілько в нїй яєчок.
Ізабела: Шість. А суть цїлы!
Без рубця і дїркы.
Осиф: \Выбрав з кешенї, кладе на миску, пару їх прекладать.\
Ку ним придам єдно.
Тыж цїле, прінцезно.
А теперь найдийте,
котре з них в шафлику
было днеська рано
на дрїбно розбите.
Кым дротиком зачну
яйце цїфровати,
глядайте, ці оно
дасть ся розпознати
од нерозбитого.
Кедь го розпознате,
не єм добрый майстер. \Слуга кладе їдла на стіл.
Осиф присяде, їсть.\

Ізабела: \Прикладать яєчка на тварь і крутить з нима, про-
ти світлу двигать, обзерать на долони...\
Ніт горбика, флячка,
ани жадной діркы,
ани прогалинкы.
І фарба єднака.
Краль: Вшытко є впорядку.
Ведь то робив майстер.
Ізабела: Де кулявый слуга? \Тот влетить.\
Гнедька ты мі принесь
найвекшый окуляр. \Слуга вылетить а о минутку є назад,
подавать окуляр. Она з ним презерать...\
Осиф: \Про себе.\ Ізабело фешна,
скротла бы ты гнедька
у нас. В нашім селї
ґзы, фанты шалены,
вірь, бы тя перешли:
я бы тобі вывіз
штири фуры гною,
до рук ті дав вилы -
розмітуй по полю.
Ізабела: Хыб ніт! Інтересно,
котре то яєчко
є позліплёване?
Ведь мы го спознаме! \Зашором трясе їх при уху.\
Слуго! Од златника \Вошов слуга.\
принесь ємны вагы,
на котрых ниточка
язычок заважить. \Слуга – летить.\
Осиф: \Про себе.\ Я бы тобі выгнав
сомарства з головы:
у нас бы-сь мусила
чесати коровы,
дылї выструґати,
січку нарїзати, \Слуга несе вагы\
накладати дочкы...

Ізабела: Мене, дротарю, лем так
не обаламутиш,
коло своёй швайкы
лем так не окрутиш. \На мисочкы ваг кладе по яєчку\
Тых сім яєчок \Знервознено.\
знесла єдна курка.
Мусять они мати
і вагу авкурат.
Осиф: \Про себе.\ Лем смоть, Ізабело,
жебы ты од злости
не знесла яєчко.
Ты уж добрї чуєш,
же ті пригорївать.
Зато крічіш, гыкаш,
як сплашена квочка,
котру намочіли
до ямы - мочіла.
Краль: Вага є рівнака.
Ізабела: Но тото! До дябла! \Брызко Осифови.\
Іщі єсь не выграв!
Ціфруй, пайташ, яйце!
Осиф: \З усмівом.\ Міленька прінцезно.
котре із тых семох?
Рачте вы выбрати,
жебы їх сердечко... \Назлощена одходить.\
Краль: Та як, пане майстре, \Подавать му яйце.\
буде днесь гостина?
Буде чардаш-танець?
Осиф: Найяснїшый кралю,
не было бы плано
оддыхнути собі,
трохы поспівати
по тяжкій роботї.
Краль: Вшытко приправиме.
То уж наша старость.
Прошу тя, Осифе,

не показь нам радость.

Осиф: \Натягує дротик.\ Вірю, же не пукнеш

і при ціфрованю

палці мі послухнеш. \Сяде. Ціфрує.\

Ту мі уж зачінать

ягнятко скакати,

ластівка лїтати... \Співать камюньску.\

„Туляло шя ябко,

ей, долов конарями,

камаратя мої,

ей , розлучам шя з вами.“

Конець! Хвала Богу. \Встав.\

Выйде, Ізабело,

з тебе дябол-злодух.

Тїш ся, розпещена:

Свадьба дорїшена:

не мине тя хомут.\Яйце скрывать за пазуху.\

Ей, слуго-баратом,

кліч гонорне панство!

\Чути: мілостивый кралю! Ізабело-оо. Одмыкають. Входять...\

Ізабела: \Глядать яйце за облаком, в шафлику, під Осифовов шапков, в ёго кешени...\

Ты-сь го не здротовав!

Хе-е-е-е-е!

Свадьба зажегнана! \Підскакує...\

Ганьба про дротаря.

Осиф: Велькоможный кралю

і ясна кралёвно,

я вам днесь представлю

ту перед свідками

і перед прінцезнов

роботу дротарьску: \Выбере яйце.\

прошу вас превзяти

тото шувне яйце

краснї здротоване

і оціфроване \Подавать кралёви. Вшыткы обдивляють.\

Краль: Як єсь то доказав?

Кралёвна: Ту квітне барвінок,
там ся пасе ягня...
Радця: Відів єм кус світа,
але такы дива...
Ізабела: \Бере яйце, обзерать...\
Ціле. Не пукнуте. \Осифови.\
Бодай тя розторгло!
Най тя теремтете...\Грозить му.\
Осиф: Вы – запамнятайте!
Дротарь - не є хоцьхто,
дротарь - то є майстер!
Радця: Робота парадна.
Кралёвна: Є то свята правда.
Краль: Потім нач чекаме?
На нашу гостину \Ізабела одходить.\
вшыткых позываме.
Кухарю, нось їдла
і найліпшы вина.
\Слугове вносять столы, їдла, грать музика... сідають за столы, Осиф при кралёви...\
Їх ясность кралёвно,
і дорогы гості!
По справодливости
мушу ся признати:
міг єм я вас днеська
ку собі позвати
лем заслугов майстра
дротаря Осифа.
Ёму є повдячна
ціла фамелія.
Радця: Слава дротарёви!
Притомны: Слава! Віват! Слава!
Краль: Наш майстер доказав
штось фантастічне!
Він яйце розбите
поскладав, позліпляв,
дротом обдротовав,

шувні оціфровав.

Кралёвна: Істо є прекрасне.

Краль: Вашы рукы, майстре,

треба уважати

і за їх роботу

у чести тримати.

Вам, пане дротарю,

за майстровске діло

патрить нелем вдячность,

але і одміна,

бо вы мате, майстре,

і сердце шляхетне.

Зато ку вам теперь

є і моє щедре. \Кладе три мішкы перед Осифа.\

То іщі не вшытко.

Дротарю Осифе,

давам ті прінцезну \Входить выпараджена Ізабела\

мою Ізабелу \Притомны прекваплены: О-ооо!\

за послушну жену. \Сяде ку Осифови.\

Теперь, велькоможны,

двигниме погары

на рукы зазрачны,

робітны - дротарьскы. \Вшыткы встали. Пють.\

Осиф: Велькоможный кралю,

вельможна кралёвно

і шувна прінцезно,

дякую сердечно

за слова узнаня

і за оцінїня

моёго уміня.

Кралю велькоможный,

звали сьте на поміч,

пришов єм і честнї

роботу єм одвів.

Зато, пане кралю,

я одміну злату

з чістым сердцём возьму.
Але, велькоможны,
щіро мі пребачте
і ся не гнївайте:
я шувну прінцезну
не пойму за жену,
бо я в своїм сердцю
ношу мою Марьку. \Притомны: шум,
зачудованя...\
Она на ня чекать.
Окрем того, кралю,
і красна прінцезна
тыж прийде на своє,
бо до замку пришли
три-штири прінцове.
Хотять єй спрашати.
Буде она мати
з чого выберати.
Іщі раз дякую
і, прошу, пребачте:
я помалы піду
з богатой гостины,
бо голосы сердця
звуть мене до села,
до родной дедины.
Іду ку нянёви,
ку мамі дорогій,
ку Марушї вірній,
ку зеленым горам,
поточкам перлистым...
Пю на ваше здравя! \Пє.\
З Богом оставайте!
В добрім споминайте! \Кланять ся,
одходить.\

ОБСЯГ:

Медвідята на прогульці 4 - 23

Вітаня яри 24 - 30

Дротарёва лїнива жена 31 - 44

Кралёвіч –пастух 45 - 62

Приповідка о дротарёви 63 - 98

© Автор: Миколай Ксеняк

МЕДВІДЯТА НА ПРОГУЛЬЦІ

Рецензентка: ПгДр. Кветослава Копорова, ПгД.
Одповідна редакторка: ПгДр. Люба Кралёва, Пг.Д.
Языкова редакторка: ПгДр. Кветослава Копорова, ПгД.
Ілустрації: ПаедДр. Ева Ілковічова
Ґрафічна управа: Мілан Бандурчін, Берен ательер, Кошіці
Технічный редактор: Славомір Ганїк, Свідник

Выдало: ОЗ КОЛЫСОЧКА – KOLÍSKA як свою пяту публікацію.

Книжка выходить з фінанчнов підпоров Уряду влады СР,
із проґраму Культура народностных меншын, 2016.

Тоту публікацію ани нияку єй часть не мож репродуковати без поволїня властника авторскых прав.

Выданя перше
Выроба: Друкарня свідніцька, с. р.о
Наклад: 300 фалатків
Сторінок: 106

Пряшів 2016

© Autor: Mikuláš Kseňák
Medvieďatá na prechádzke

Recenzentka: PhDr. Kvetoslava Koporová, PhD.
Zodpovedná redaktorka: PhDr. Ľuba Kráľová, Ph.D.
Jazyková redaktorka: PhDr. Kvetoslava Koporová, PhD.
Ilustrácie: PaedDr. Eva Ilkovičová
Grafická úprava: Milan Bandurčin, Beren ateliér, Košice
Technický redaktor, sadzba: Slavomír Hanik, Svidník

Vydalo: OZ KOLYSOČKA – KOLÍSKA ako svoju piatu publikáciu.

Realizované s finančnou podporou Úradu vlády, z programu Kultúra národnostných menšín, 2016.

Túto publikáciu ani žiadnu jej časť nie je možné reprodukovať bez povolenia autorských práv.
Vydanie prvé

Výroba: Tlačiareň svidnícka, s.r.o.
Náklad: 300 kusov
Vydanie: prvé
Strán: 102

ISBN 978-80-972115-3-0
EAN 9788097211530